

ERDOĞAN VE DAVUTOĞLU'NUN LİDERLİK TARZLARININ İÇERİK ve SÖYLEM ANALİZİ BAĞLAMINDA İNCELEMESİ: AK PARTİ 1. OLAĞANÜSTÜ KONGRE KONUŞMALARINI ÖRNEĞİNDE

EXAMINATION OF ERDOĞAN AND DAVUTOĞLU LEADERSHIP STYLES: ON THE EXAMPLE OF AK PARTY'S FIRST EXTRAORDINARY CONGRESS

Ömer Faruk ÖZGÜR

Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu/Düzce/Türkiye



Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.978>

Reference : Özgür, Ö.F. (2018). "Erdoğan Ve Davutoğlu'nun Liderlik Tarzlarının İçerik Ve Söylem Analizi Bağlamında İncelemesi: Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşmaları Örneğinde", International Social Sciences Studies Journal, 4(24): 5127-5149

ÖZ

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan ve Ahmet Davutoğlu'nun liderlik tarzlarının Ak Parti 1. Olağanüstü kongresi özelinde analiz edilmesi ile tespiti üzerine inşa edilmiştir. Amaç: Çalışmada Ak Parti kurucu lideri Erdoğan ve Davutoğlu'nun liderlik tarzlarına ilişkin tespitlerin yapılması amaçlanmıştır. Kapsam: Çalışma kapsamında 27 Ağustos 2014 tarihinde Ak Parti tarafından gerçekleştirilen 1. Olağanüstü Büyük Kongre özelinde iki siyasetçinin söylemleri analiz edilerek, liderlerin benzer yönleri ve birbirinden farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yöntem: Çalışmada kongrede Erdoğan ve Davutoğlu'nun gerçekleştirmiş olduğu konuşmalar içerik analizi ve söylem analizi teknikleri kullanılarak incelenmiştir. Bulgular: Kongrede yapılan konuşmaların analizi sonrasında elde edilen bulgulara göre Erdoğan'ın konuşmasında en çok "biz", "millet", "kardeş", "yeni", "dava", "Ak Parti" kelimelerini kullandığı, Davutoğlu'nun ise en çok "biz", "millet", "Ak Parti", "devlet", "selam", "yeni" kelimelerini kullandığı görülmüştür. Sonuç: Konuşmalardan elde edilen bulguların sonucunda liderlik tarzı açısından Erdoğan'ın "karizmatik lider" tipolojisine Davutoğlu'nun ise daha çok demokratik lider tipolojisine uygun olduğu iddia edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, İçerik Analizi, Erdoğan, Davutoğlu, Söylem Analizi

ABSTRACT

This study is based on the analysis of the leadership styles of Recep Tayyip Erdoğan and Ahmet Davutoğlu in the AK Party 1st Extraordinary Congress. Aim: It was aimed to make determinations about the leadership style of two politicians coming from the same political formation handled in the study. Scope: Within the scope of the study, the discourse of the two politicians was analyzed in the 1st Extraordinary Congress held by the AK Party on August 27, 2014, and the similarities and differences among the leaders were tried to be determined. Method: In our work, speeches of Erdoğan and Davutoğlu were analyzed using content analysis and discourse analysis techniques. As a result of this analysis, it has been tried to refer to leadership characteristics as well as similar and different aspects of leaders. Findings: According to the findings obtained after the analysis of the speeches made at the Congress, Erdoğan spoke most of the words "us", "nation", "brother", "new", "case", "AK Party", Davutoğlu "Nation", "AK Party", "state", "salute", "new" words. Conclusion: As a result of the findings obtained from the speeches, it can be argued that Erdoğan is suitable for the "charismatic leader" typology in terms of leadership style. It can be argued that Davutoğlu is more suited to the typology of the "democratic leader".

Keywords: Leadership, Content Analysis, Erdoğan, Davutoğlu, Discourse Analysis

1. GİRİŞ

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan ve Ahmet Davutoğlu'nun liderlik tarzlarının Ak Parti 1. Olağanüstü kongresi özelinde analiz edilmesi üzerine inşa edilmiştir.

Çalışmada teorik çerçeve kapsamında liderlik kavramı ve bazı liderlik türleri açıklanmıştır. Çalışmada örnek olarak seçilen Ak Parti'nin iki farklı döneminde liderlik görevini yürütmüş olan Recep Tayyip Erdoğan ve

Ahmet Davutoğlu'nun 1. Olağanüstü Kongre konuşmaları özelinde içerik analizi ve söylem analizi tekniklerinden istifade edilerek, liderlerin liderlik tipolojilerine ilişkin tespitler yapılması hedeflenmiştir.

Çalışmada liderlik ile ilgili literatürde var olan kuramlardan “Büyük Adam Kuramı”, “Özellikler Kuramı” ve “Davranışsal Liderlik Kuramı”na kısaca değinilmiştir. Liderlik türleri kapsamında “otokratik”, “demokratik”, “hümanist” ve karizmatik lider türlerine değinilmiştir. Çalışmanın teorik çerçevesi çizildikten sonra Erdoğan ve Davutoğlu'nun 1. Olağanüstü Kongre konuşmaları içerik analizi ve söylem analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiş ve bu analizler üzerinden liderlik tarzlarına ilişkin tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

2. AMAÇ

Çalışmanın temel amacı liderlik kuramları ve liderlik tarzları hakkında teorik çerçeve çizildikten sonra Ak Parti 1. Olağanüstü kongresi özelinde Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşmalarının analiz edilmesi suretiyle ilgili liderlerin liderlik tarzlarına ilişkin tespitler yapmaktır.

3. KAPSAM

Çalışma kapsamında 27 Ağustos 2014 tarihinde Ak Parti tarafından gerçekleştirilen 1. Olağanüstü Büyük Kongre özelinde iki siyasetçinin kongre konuşmalarındaki söylemleri analiz edilerek, liderlerin tarzlarındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşmalarının içerik analizi neticesinde birbirine benzer ve farklı ifadeleri kullanıp kullanmadıkları analiz edilmeye çalışılmıştır. Liderlerin konuşmalarının söylem analizi ile de hangi konular üzerinde daha fazla durdukları, dinleyicileri etkilemek için hangi söylemleri tercih ettikleri benzerlikler ve farklılıklar bağlamında analiz edilmeye çalışılmıştır.

4. YÖNTEM

Çalışmada 1. olağanüstü kongrede Erdoğan ve Davutoğlu'nun gerçekleştirmiş olduğu konuşmalar içerik analizi ve söylem analizi teknikleri kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca liderlerin beden dili kullanımları da analiz edilmiştir. İçerik analizini kısaca tanımlamak istersek şu tanımlar fayda sağlayacaktır: İçerik analizi, iletişimin sunulan içeriğinin tarafsız, sistematik ve niceliksel tanımıdır (Berelson 1952:17 aktaran Koçak ve Arun, 2006: 22). İçerik analizi veriden onun içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff 1980: 25 aktaran Koçak ve Arun, 2006: 22). Çalışmamızın içerik analizi bölümünde Erdoğan ve Davutoğlu'nun 1. Ak Parti olağan kongresinde gerçekleştirdikleri konuşmaların metinlerine ulaşılmıştır ve bu metinler üzerinden belli sıklıkla tekrar eden sözcükler ve bunların olası anlamları üzerine analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada kullanılan bir diğer teknik ise söylem analizi tekniğidir. Söylem analizi hakkında kısaca şu tanımlamalara yer verilebilir: Söylem analizi metodolojik ve kavramsal unsurlardan meydana gelen sosyal hayata dair bir perspektiftir olup, söylem üzerine düşünme (teorik ve meta-teorik öğeler) ve söylemi dataleştirme yolu olarak karakterize edilir. Bu analiz yöntemi sadece geleneksel metodolojilere bir alternatif olmayıp, aynı zamanda bu metodolojilerin içine sokulmuş bakış açılarına karşı bir alternatiftir. Söylem analizi metodolojide genel, kuramsal ve 105 niceliksel yaklaşımlardan, ayrı ayrı nitelendirilen, detaylı ve nitel yaklaşımlara geçiş için gerekli bir çabadır (Wood ve Kroger, 2000 aktaran Çelik ve Ekşi, 2013: 105). Söylem analizi son yıllarda sosyal psikolojideki gelişimlere bağlı olarak nitel araştırmalarda öne çıkan bir araştırma yöntemi olup, odağını anlamın değişkenliğine çeviren bir girişim olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım dilin sosyal eylem yönünü vurgulamak için dil felsefesinde yer alan konuşma-eylem teorisini ve insanların kendi algı dünyalarını yaratmak için günlük olaylarda dili nasıl kullandıkları üzerine odaklanan ethnometadolojiyi kullanır. Bu açıdan bakıldığında söylem analizi bir anlamda “anlam”ın çeşitliliğini ve değişkenliğini araştıran ileri düzey hermeneutik ve sosyal göstergebilim olarak görülebilir (Elliott, 1996 aktaran Çelik ve Ekşi, 2013: 105). Çalışmada söylem analizi yapılırken yine Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşmalarında tercih ettikleri söylemlerin olası anlamları analiz edilerek iki liderin benzer ve farklı söylemleri çerçevesinde vermek istedikleri mesajlar analiz edilmeye çalışılmıştır.

5. SINIRLILIKLAR

Çalışma sadece analiz edilen Ak Parti 1. Olağanüstü Kongresi özelinde iki lider olan Erdoğan ve Davutoğlu'nun liderlik tarzlarına ilişkin analizleri içermektedir. Bu sebeple genellenebilir bir çalışma değildir. Ancak bu çalışmanın yöntemi ve tekniği kullanılarak başka siyasi parti liderlerinin liderlik tarzları analiz edilebilir. Ardından bu çalışmalar birbiri ile kıyaslamalı başka akademik çalışmalara öncülük edebilirler.

6. LİDERLİK KAVRAMI

Liderlik kavramı, dilimize Fransızcadan geçmiştir, Fransızcadaki karşılığı “leader”dır, manası da “önder” olarak çevrilmiştir. İngilizce ise “yol göstermek”, “öncülük etmek”, “rehberlik” gibi anlamlara gelen “lead” kelimesinden türetilmiş “leader” kelimesi Türkçe’ye olduğu gibi geçmiş ve dilimizde “lider” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Türk Dil Kurumu’na göre liderlik üç ayrı açıdan tanımlanmıştır:

- Önder, şef
- Bir yarışmada başta bulunan takım veya yarışmacı
- Bir partinin veya bir kuruluşun en üst düzeyde yönetimiyle görevli kimse.

Bu çalışmada yukarıdaki tanımlardan üçüncüsü tercih edilerek konu ele alınmıştır. Özellikle siyasi bir kuruluş olan partilerin başında yönetici konumunda olan kişiler lider olarak kabul edilmiş ve çalışma bu tercih üzerine inşa edilmiştir.

Lider, örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesi için insanları etkileyen, yönlendiren, örgütte eşgüdüm sağlayan kişidir (Aktaran Özsalmanlı, 2005: 138). Bu tanımlamada lider olan kişinin bir kurumsal yapıdaki önemi vurgulanmaktadır. Örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesi yolunda liderin önemli bir görevi olduğu hatırlatılmaktadır. Burada kullanılan örgüt kavramını kısaca tanımlayacak olursak: Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat (Türk Dil Kurumu sözlüğü). Bu manada bir özel şirket, bir kamu kuruluşu, bir sivil toplum kuruluşu veya bir siyasi parti yukarıdaki örgüt tanımına uymaktadır.

Liderlik, insanları belirlenmiş hedefler yönünde çaba göstermeye ikna etme yeteneğidir(Davis,1988:141). Bu tanımlamada liderliğin örgütlerden daha geniş bir çerçevede ele alındığını görebiliriz. Bir örgütsel yapı içinde olmasa da insanları belirli hedefler yönünde gayret sarf etmeye yönelten, onları motive eden insanların lider olduğunu kabul etmektedir.

Liderlik; insanları amaçlar etrafında bir araya getiren ve amaçlara ulaşabilmek için onları harekete geçiren bilgi ve tecrübelerin toplamıdır. Lider ise ait olduğu grubun üyelerinin hissettikleri ancak net olmayan amaç ve düşünceleri benimsenecek şekilde ortaya çıkarabilen ve grup üyelerinin güçlerini bu amaçların etrafında faaliyet gösterecek hale getiren kimsedir (Eren, 2001:465).

Bu tanımlamada liderin ait olduğu gruptakilerin grubun hedefleri hususunda farkındalıklarını artıran ve grup üyelerini bu hedefler doğrultusunda harekete geçiren kimse olarak tanımlanmakta ve böylece liderin ait olduğu grup için önemi vurgulanmaktadır.

Liderlik, sosyal bilimlerin (psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, yönetim bilimi gibi) ortak inceleme konularından biri olmasına karşılık, liderliğin ne ifade ettiği konusunda sosyal bilimciler arasında üzerinde herkesin hemfikir olduğu bir tanımlama mevcut değildir. Konuyu ele alma bağlamına göre farklı liderlik tanımları ortaya konulabilmektedir. Liderin kurum açısından rolü ile çalışanlar açısından rolü ve liderlik tarzları birbirine göre farklılıklar arz edebilir. Örneğin bir lider çalışanlarına karşı çok daha hümanist bir yaklaşım gösterirken, kurumunun rakibi olan bir işletme yöneticisine karşı çok daha saldırgan bir liderlik tarzı benimseyebilir.

Buna göre liderlik yönetim biliminin bir konusu ve iş yaşamıyla ilgili bir kavram olduğu kadar, psikolojik, sosyolojik, politik, askerî, felsefî, tarihsel açılarından ele alınıp analiz edilebilen bir olgu olmaktadır(Şişman, 2002:1). Liderlikle ilgili çok daha fazla tanımlama olmasına rağmen bu çalışma için bu kadarı ile yetinilmiştir. Liderlik ile ilgili en temel bilinmesi gereken husus liderliğin hayatın her alanında karşımıza çıktığı gerçeğidir. Aslında iki kişinin olduğu her yerde liderlik bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bir yerde güç, otorite, karar alma, rıza gösterme, rıza oluşturma gibi durumlar söz konusu ise mutlaka bu ortamda liderlik mefhumu ile karşılaşırız. Bu çalışmada özellikle siyasal hayattaki liderlik üzerine odaklanılmış ve örnek olaylar da bu alandan seçilerek liderlik kavramı siyasette liderlik alanı ile sınırlandırılmıştır.

7. LİDERLİK KURAMLARI

Çalışmanın bu bölümünde bazı liderlik kuramları hakkında kısa bilgiler sunulacaktır. Bu bölümde değinilecek kuramlar şunlardır:

- Büyük Adam Kuramı
- Özellikler Kuramı
- Davranışsal Liderlik Kuramı

7.1. Büyük Adam Kuramı

Büyük Adam Kuramının savunucularından olan Herodot ve Tacitus gibi düşünürler, yaklaşımın adından da anlaşılacağı gibi büyük liderler üzerine yoğunlaşarak, onları diğer insanlardan farklı kılan nitelikler üzerine çalışmışlardır. Büyük Adam Kuramını savunanların temel görüşü; büyük bir lider olmanın yolu bir takım niteliklere doğuştan sahip olmalarından geçer ya da çocukken doğaüstü bir mucize sonucu oluşabilir. Kâhinlik gibi bir takım doğaüstü yetenekler veya insanları hipnotize edebilme becerisi gibi her insanın yapması mümkün olamayacağı yetenekler vb. bunlara örnek gösterilebilir(Çimendereli, 1994:23).

Büyük adam kuramı liderlik kuramları arasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü liderlik ile ilgili çok temel bir tartışma alanı açmıştır. Malum bir soru vardır: “Lider olunur mu? Lider doğulur mu?”. Büyük Adam Kuramı bu soruya “lider olunmaz lider doğulur” cevabını verenlerin dayanağını oluşturmuştur. Bu görüşü kabul eden kişiler bir manada liderliğin sonradan öğrenilebilecek bir kabiliyet olmadığını ve bunun adeta tanrı vergisi denebilecek bir lütf olduğunu savunmaktadırlar.

7.2. Özellikler Kuramı

Liderlik konusundaki ilk araştırmaların büyük bir çoğunluğu, bireysel özellikler üzerinde durmuştur. Bu kapsamdaki çalışmalar ilk olarak, Tholas Carlyle (1795-1881) tarafından yapılmıştır. Carlyle, bazı kişilerin lider olarak doğdukları ve insanlık tarihini etkiledikleri savının yer aldığı “The Great Man in History” kavramını tartışmaya açmıştır. Daha sonraki yıllarda yapılan bazı çalışmalar, Özellikler Kuramının gelişmesine katkıda bulunmuştur (Erçetin, 1998:13).

Özellikler Kuramında lider olan kişileri lider olmayan izleyicilerinden ayıran bir takım özellikler bulunduğunu ve bu özellikleri sebebi ile izleyenlerin kendisini lider olarak kabul ettikleri iddiası ortaya atılmaktadır.

Özellikler Kuramına göre, bir kişinin grup içinden sıyrılarak o grubu yönetmesi ve lider olarak kabul edilmesinin nedeni sahip olduğu kişisel özelliklerdir. Bu özellikler diğer grup üyelerinin özelliklerinden farklıdır. Teorinin ağırlık merkezi, grup üyelerinden farklı özelliklere sahip olan kişiyi bulmak ve lider olarak onu ortaya çıkarmak üzerine kurulmuştur (Koçel, 2010:576). Liderlik teorisinin temel uğraşı alanı bir grupta birçok insan varken neden bu insanlardan biri veya birkaçı lider oluyor ve diğerlerinden ayrılıyor sorusu etrafında şekillenmektedir. Gruptan ayrılarak lider olan kişilerin hangi özellikleri bunlara sebep oluyor konusu üzerine odaklanılmıştır.

Liderlik kuramları “Liderlik kuramları ve dönüştürücü liderlik kuramının çalışanların örgütsel bağlılık algıları üzerindeki etkisine yönelik uygulamalı bir araştırma” adlı tez çalışmasında geniş bir şekilde ele alınmıştır (Dikmen, 2012:35). Çalışmada özellikler kuramı dâhilinde liderlerde bulunan özellikler şu başlıklar altında toplanmıştır (Soydan, 1973:48-69 ve Aslan, 2009:110) :

- Fiziksel Nitelikler: Cinsiyet, yaş, boy, ağırlık, dış görünüş, vücut yapısı ve sağlık gibi.
- Zihinsel Nitelikler: Zekâ, sağduyu, uzmanlık, karar verebilme yetisi gibi.
- Kişilikle İlgili Nitelikler: Öz güven, ikna kabiliyeti, iletişim kabiliyeti gibi.
- Sosyo Ekonomik Nitelikler: Liderlerin sosyo-ekonomik çevreleri gibi.

Özellikler yaklaşımı yaptığı araştırmalarla onlarca liderin yukarıda sayılmış olan özelliklere göre incelemiş sonrasında elde edilen bulgulara göre liderlerde bulunması gereken ortak özellikleri ortaya çıkarmaya odaklanmıştır.

7.3. Davranışsal Liderlik Kuramı

Davranışsal yaklaşım, özellikler teorisinin liderlik kavramında birçok soruyu aydınlatamadığı gerekçesiyle liderlik literatürüne girmiştir. Davranışsal liderlik teorisiyle ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların en önemlileri; Ohio State Üniversitesi liderlik çalışmaları, Michigan Üniversitesi çalışmaları, Blake Mouton’un yönetim tarzı matrisi, Douglas Mc Gregor’un X ve Y teorileri ve Likert’in sistem modelidir (Gül, 2003:9).

Buradan da anlaşılmaktadır ki Davranışsal Liderlik Kuramının ortaya çıkışı için farklı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kuramın farklı araştırmaların sonucunda elde edilen bir kuram olması ayrıca önem taşımaktadır.

Davranışsal liderlik teorilerinin ana fikri, liderleri başarılı ve etkin yapan hususun, liderin özelliklerinden çok, liderlik yaparken gösterdiği davranışlar olduğudur. Liderin astları ile haberleşme şekli, yetki devredip devretmemesi, planlama ve kontrol şekli, amaçları belirleme tarzı vb. gibi davranışlar liderliğin etkinliğini

belirleyen önemli faktörler olarak ele alınmıştır. Liderin kendisi kadar izleyicilere de ağırlık verilmiştir (Koçel, 2001:470).

Daha önce özellikler yaklaşımında görülenin aksine liderin özellikleri yerine liderlerin davranışlarının lider olup olmama üzerinde daha belirleyici olduğu fikri bu teorilerle ortaya atılmıştır.

Bahsi geçen teori veya kuramlar arasında biri diğerinden daha iyidir veya daha üstündür denilemez. Ele alınan kuramların her biri liderlik üzerinde farklı etkileri olan unsurları ele almış ve bu sayede literatüre katkı sağlamışlardır.

8. LİDERLİK TÜRLERİ

Çalışmanın bu başlığı altında liderlik türleri hakkında kısaca bilgi verilecektir. Bu bilginin verilmesi çalışmanın örnek olayını teşkil eden Erdoğan ve Davutoğlu'nun liderlik tarzlarını analiz etme hususunda yardımcı olacaktır.

Liderlik türleri olarak şu başlıklarda konu ele alınacaktır:

- Otokratik (Emir Verici) Lider
- Demokratik Lider
- Hümanist (İlişki Odaklı) Lider
- Karizmatik Lider

8.1. Otokratik Lider

Otokratik lider karar almada tek yetkilidir ve gücünü başkasıyla paylaşmaz. Bu davranış tarzında lider, takipçileri motive etmede ağırlıklı olarak yasal, zorlayıcı ve ödüllendirme gücünü kullanmaktadır (Bovee ve Diğerleri, 1993: 476).

Bu lider türünde lider olan kişinin grup üzerinde dominant olması ve kendi fikirlerini ve kararlarını liderlik gücünü kullanarak benimsetmesi durumu söz konusudur. Bu liderlik tipinin dezavantajı olarak söylenebilecek husus, grup üyeleri liderin karar almada ve gücü kullanmada tek merci olmasından rahatsız olabilir ve kendi fikirlerinin önemsiz kabul edilmesinden ötürü lidere karşı olumsuz duygular besleyebilirler. Ancak ihtimaldir ki insanların bir kısmı da lider deyince sorumluluğu alan, karar verme konusunda ve grupça belirlenen bazı konularda otorite olduğu kabul edilen kişinin karar verici yegâne merci olması arzusunda olacaklardır. Burada lider açısından önemli olan kendi otokratik lider tavrının takipçileri ve lideri olduğu grup tarafından kabul görüp görmediği hususudur.

8.2. Demokratik Lider

Demokratik liderlik tarzı, yönetimde insan ilişkilerine önem veren neo-klasik dönemde popüler olmuştur. Bu tip lider, yalnızca kendi yetenekleriyle değil, astlarına da danışarak ve onların fikirlerini alarak iş yapar. Lider, tüm konularda astlarına güven duyduğu için, onların planlama, karar verme ve örgütlenme faaliyetlerine katılmalarını teşvik eder. Bu tarzda, çalışanların kendilerinin de katıldığı kararları destekleyeceklerine ve dolayısıyla örgütün verimliliğini artıracaklarına inanılır. Astlar kendi inisiyatiflerini, risklerini taşırlar ve aynı konumdaki meslektaşları ile serbestçe iletişimde bulunurlar. Bu tip liderlik, yardımlaşmayı teşvik eden bir ortamın oluşmasına, yönetici ve çalışanlar arasında daha olumlu ilişkilerin doğmasına, moralin yükselmesine ve içten tatmin duyulmasına yol açabilir (Thompson, 1998).

Demokratik liderlik tarzı özellikle bazı grup üyeleri tarafından tercih edilen bir yönetim tarzıdır. Grup üyeleri lider olarak kabul ettikleri kişinin karar verirken kendi fikirlerini sormasından, liderlerinin kendilerini önemseydiği duygusuna kapılırlar. Bu sebeple bu liderlik tarzı liderin takipçileri tarafından diğer liderlik tarzlarına göre daha fazla arzu edilir. Bu liderlik tarzı grup üyelerinin kararlara katılımına imkân verdiği için liderin yanı sıra liderin yönettiği grup üyelerinin de kişisel gelişimlerine ve böylece grubun toptan gelişimine katkı sağlar bir nitelikte olduğu iddia edilebilir.

8.3. Hümanist Lider

Babacan davranışların ön plana çıktığı hümanist liderlerde çalışanlara karşı zaman zaman aşırıya kaçabilen korumacılık ön plandadır, ödüllendirme sistemini oldukça sık kullanan Hümanist liderler duygusal yönlendirme ile motive ederler ve kimi zaman orta kademenin de fikrini alırlar. Zorunlu olmadıkça cezalandırmaya gitmezler (Çetin ve Beceren, 2007:110-132).

Hümanizm kelimesi bu liderlik tipinde insancıl olmak, insan merkezli olmak manasına gelmektedir. Bu tip liderlikte lider, grup üyelerine cezadan çok ödüllendirmeyi tercih etmekte, çalışanlarını amaçlarına motive

etme konusunda caydırmak ve korkutmak yerine heveslendirme ve ödüllendirmeyi tercih etmektedirler. Ancak hümanist liderliğin zor ve kritik durumlarda yani radikal kararlar alınması gereken yerlerde zafiyet doğurma ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

8.4. Karizmatik Lider

Karizmatik liderin özelliklerine geçmeden önce karizma kavramının sözlük anlamına bakmak doğru olacaktır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde Fransızcadaki “charisme” sözcüğünden Türkçeye geçmiş bir kelime olduğu belirtilerek kavramın karşılığı olarak “etkileycilik” kullanılmıştır. Karizmatik liderlik de bu mana ile uyumlu bir yapıdadır. Karizma kelimesinin karşılığına ilişkin “kişiliği çevresinde büyük bir ilgi oluşturma, niteliği kolay açıklanamaz bir biçimde büyüleyicilik, etkileycilik” olarak da tanımlandığı görülebilir (Türk Dil Kurumu sözlüğü etkileycilik maddesi).

Karizma kavramı gündelik kullanımda çekiciliği ifade etmektedir. Liderlik karizmasından bahsedildiğinde ise, takipçileri üzerinde derin etkiler yaratan onları sorgusuz sualsiz amaçlar doğrultusunda sürükleyen, verdiği ilham sayesinde coşku, heyecan, enerji ve motivasyon yaratan özelliktir (Demir ve diğerleri, 2011:135).

Bu tanımda her liderde az veya çok bulunması beklenen çekicilik özelliğinin temel alındığını görüyoruz. İnsanlar bir grubun, kurumsal yapının lideri olarak gördükleri kişide bir şekilde karizmatik buldukları bir unsur görmek istemektedirler. Bazı insanlar liderinde bu karizmayı onun fiziki özelliklerinde örneğin boyunun uzun olmasında veya vücudunun kaslı olmasında bulur, kimileri bu karizmayı liderlerinin okumuşluğunda örneğin üç üniversite bitirmiş olmasında, beş yabancı dil bilmesinde bulurlar. Netice olarak insanlar bu tip liderlerde bazı niteliklerinden ötürü liderlerini karizmatik, çekici, etkileyci bulduklarını düşünürler. Hatta bazen kendilerine liderlerinin hangi özelliklerinin onu karizmatik yaptığı sorulduğunda “bilmiyorum, açık bir şey söyleyemem ama çok karizmatik” gibi bir cevabı dahi paylaşabilirler. Burada önemli olan liderin hangi özelliğinin karizmatik bulunduğundan ziyade liderin takipçileri tarafından karizmatik bulunup bulunmaması hususudur.

Karizma kavramı sosyal bilimlerde ilk olarak Max Weber tarafından kullanılmıştır. Sosyolog Weber, 1947’de karizma kavramını; izleyenleri üzerinde hissedilebilir bir güce sahip olan ve özellikle yönlendirmenin çok gereksinim duyulduğu kriz zamanlarında ortaya çıkan liderlik biçimini açıklamak için “karizmatik güç” şeklinde kullanmıştır (Berberoğlu, 2002:285).

Weber’in karizmatik liderlikle ilgili görüşlerini aşağıdaki beş unsurla özetlemek mümkündür (Gül, 2003:20):

- ✓ Lider olağanüstü ilahi hediyeyle donatılmıştır,
- ✓ Karizmatik liderin ortaya çıkışı bir sosyal kriz durumunun varlığını gerektirmektedir,
- ✓ Karizmatik liderler krizlere radikal çözümler önermektedirler,
- ✓ Liderlerin olağanüstü güçleri izleyicilerin sadakatini doğurmaktadır,
- ✓ Liderlerin olağanüstü yetenekleri ile elde edilen başarı bağlılığı ve sadakati artırmakta ve/veya devam ettirmektedir.

Burada Weber’in belirttiği hususlar içerisinde özellikle “karizmatik liderin ortaya çıkışı bir sosyal kriz durumunun varlığını gerektirmektedir” tespiti birçok akademisyene üzerinde çalışmalarını için yeni bir alan açmıştır. Weber karizmatik liderlerin ortaya çıkışı ile liderin bulunduğu ortamın ve şartların önemine vurgu yapmıştır.

Özellikler yaklaşımında iddia edildiği gibi lider olan kişilerin ortak bir takım özellikleri bulunabilir ancak karizmatik liderlikte unutulmaması gereken bir unsur da lideri var eden kriz ve benzeri şartların varlığıdır. Liderin grup üyelerinden ayrılıp lider kabul edilmesindeki etkenlerden biri de lideri doğuran “şartlar”dır.

Güvensizlik, belirsizlik, yönsüzlük, istikrarsızlık ve acizlik duygularının insanları sardığı ve bu duyguların toplumları kuşattığı durumlarda düzenleyici bir toplumsal merkezden yoksun olan insanlar, bu belirsizlik içinde kimliklerini kaybederler. Kaygan bir zemin üstünde oraya buraya savrulduklarını hisseden ve her biri bir yöne savrulan insanlar, dışarıdan veya üstten gelen bir amaca ihtiyaç duyarlar. Bu bir kimlik bulma ve eski kimliği kazanma ihtiyacıdır. Bu bağlamda liderin, karizma sahibi bir liderin olağanüstü bir şahsiyetin gerekliliğine olan inanç karşı durulmaz bir eğilim haline gelmektedir. İşte bu durumda karizma, çözülen bağları yeniden onaracak, dağılan birliği toparlayacak bir miknatis, herkesin ona göre kendini ayarlayacağı bir dış sabit nokta, kendisiyle özdeşleşerek yeni bir kimlik kazanacak bir sembol işlemi görmektedir (Begeç, 1999: 88). Bu açıklamada da karizmatik liderliğin özellikle kriz durumlarında nasıl kendiliğinden ortaya

çıktığı ve var olan kriz ortamından grubun en az hasarla çıkmasına yönelik katkı sağladığı hususu vurgulanmaktadır.

Burada bahsi geçen liderlik türlerinden biri diğerine daha iyidir demek yerine, her liderlik tarzının ilgili kurum, içinde bulunulan şartlar, grup üyelerinin karakteristik yapısı sebebi ile farklılık gösterebileceği kabul edilmelidir. Örneğin bir savaş esnasında ordusunu yöneten bir komutanın demokratik liderlik veya hümanist liderlik özellikleri göstermesi beklenemez. Ya da grup üyelerinin sadece tehdit veya zorlama neticesinde bir iş yapmaya motive edildiği bir ortamda demokratik liderlik grup üyelerini motive etmeyecektir. Yine grup üyelerinin katılımcı, görev bilinci yüksek, sorumluluk sahibi bir karakteristik yapı gösterdiği toplulukta da demokratik liderlik tarzını göstermenin grup yönetimi açısından sakıncası bulunmayacaktır. Dolayısı ile denilebilir ki; farklı liderlik türleri ve yaklaşımları vardır, her liderlik türünün diğerine göre üstün olduğu taraflar söz konusu olabilir. Aynı şekilde hangi liderlik tarzının uygulanması gerektiği şartlar, lideri olunan kurumsal yapı, işin gerekleri ve lideri olunan grup üyelerinin karakteristik yapısı gibi unsurlara göre belirlenmelidir.

En doğru liderlik tarzı grup üyelerini hedefe en iyi şekilde motive eden ve grup üyelerini en iyi şekilde harekete geçiren liderlik tarzıdır diyebiliriz.

9. ERDOĞAN ve DAVUTOĞLU'NUN KONGRE KONUŞMA ANALİZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde 27 Ağustos 2014 tarihinde Ak Parti 1. Olağanüstü kongresinde Recep Tayyip Erdoğan ve Ak Parti Başkan adayı olarak gösterilen Ahmet Davutoğlu'nun gerçekleştirmiş oldukları konuşmaların içerik ve söylem analizi yapılacaktır.

İçerik analizi bölümünde her iki konuşmacının konuşma metinlerinde kullandıkları bazı kelimelerin sıklıklarına bakılarak konuşmalarının ana temaları incelenecektir.

Söylem analizi yapılan bölümde ise her iki konuşmacının konuşmalarındaki metinlerde kullandıkları dilin ana hatları ile çözümlemesine değinilecek ve böylece konuşmalarında satır aralarında verdikleri mesajlar irdelenmeye çalışılacaktır. Bu karşılaştırmalar ile iki lider arasındaki otorite ve liderlik farklılıklarına ilişkin tespitlerin yapılması hedeflenmiştir.

9.1. Erdoğan Ve Davutoğlu'nun Kongre Konuşmalarının İçerik Analizi

1. Olağanüstü Ak Parti Kongresi'nde iki konuşmacıdan Erdoğan 1 saat 40 dakika, Davutoğlu ise 1 saat 10 dakika konuşmuştur. Erdoğan konuşmasında 7213 kelime kullanmıştır, Davutoğlu ise 5900 kelime kullanarak konuşmasını gerçekleştirmiştir.

Bu başlıkta araştırma için seçilen bazı kelimelerin her iki konuşmacının konuşmalarında hangi sıklıkla geçtiğine bakılacaktır. Aşağıda liderler tarafından kullanılan bazı kelimeler, hangi sıklıkla kullanılmış ve bunların konuşma açısından ne gibi anlamları olabilir arada mantıklı farklılıklar var mıdır sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Erdoğan ve Davutoğlu'nun sıklıkla kullandığı bazı kelimeler

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Millet	69	58
Devlet	30	45
Millî	7	2
Vatan	0	14
Bayrak	3	2
Şehit	15	1
Türk	2	0
Allah	31	16

İki konuşmacının konuşma metinlerinde yapılan sayım sonucunda “millet” kelimesini Erdoğan'ın 69, Davutoğlu'nun ise 58 kez kullandığı görülmüştür. Her iki konuşmacının da konuşmasında sıklıkla millet kelimesine vurgu yapmaları konuşmalarda ortak bir yön olarak görülmektedir. Ak Parti Genel Başkanı olduğu sürede Erdoğan'ın sıklıkla konuşmalarında millet vurgusu yaptığı bilinen bir gerçektir. Millet'in oyu ile seçilmiş ilk cumhurbaşkanı olması sebebi ile Erdoğan'ın, yakın zamanda gerçekleşecek genel seçimler öncesi Davutoğlu'nun “millet” kelimesine vurgu yapmaları beklenen bir durumdur. Ak Parti seçim çalışmalarında sıklıkla “milletin kararı”, “milletin tercihi” gibi vurgular yaparak millet'in tevecühünü kazanmak istediği iddia edilebilir.

Her iki konuşmacı da konuşmalarında “devlet” kelimesine sıklıkla değinmişlerdir. Erdoğan 30, Davutoğlu 45 defa konuşmalarında “devlet” sözünü kullanmıştır. Burada konuşması daha az sürmesine rağmen Davutoğlu devlet kelimesine daha fazla vurgu yaptığı görülmüştür.

“Millî” kelimesini Erdoğan 7 defa, Davutoğlu ise 2 defa kullanmışlardır. Her iki konuşmacının da “millî” kelimesini diğer kelimelere nazaran daha az kullandıkları görülmüştür.

“Vatan” kelimesini Erdoğan hiç kullanmazken, Davutoğlu 14 defa kullanmıştır. İki konuşmacının konuşmalarında bu kelime anlamında ciddi bir fark söz konusudur.

“Bayrak” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 3, Davutoğlu’nun konuşmasında 2 defa geçmiştir. Her iki lider de bu kelimeleri diğer kelimelere nazaran daha az kullanmayı tercih etmişlerdir.

“Türk” kelimesini Erdoğan 2 defa kullanmıştır, Davutoğlu ise hiç kullanmamıştır. Burada Türkiye kelimesi içinde geçen Türk ifadeleri sayıma dâhil edilmemiş özellikle “Türk” kelimesi aranmıştır. Bu analizde de iki konuşmacının da bu kelimeyi diğer kelimelere nazaran daha az kullandıkları görülmüştür.

“Şehit” kelimesini Erdoğan 15 defa kullanırken, Davutoğlu ise 1 defa kullanmıştır. Burada Erdoğan’ın Davutoğlu’na göre çok daha fazla bu söylemi kullanması konuşmalarını farklılaştırıcı bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kelimeler üzerinde yapılan analiz neticesinde diyebiliriz ki; Erdoğan da Davutoğlu da değişen oranlarda olmakla beraber sonuç itibari ile milliyetçi olarak sınıflandırılabilir “Türk”, “Bayrak”, “Vatan”, “Millî” gibi kelimeleri özellikle diğer kelimelere nazaran daha az kullandıkları görülmüştür. Bu kelimelerin kullanılma sıklığındaki azlık her iki liderin hitap ettikleri kesimlerde milliyetçilik duygusuna hitap etme ihtiyacı duymadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Allah” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 31 defa geçerken, Davutoğlu ise 16 defa bu kelimeyi kullanmıştır. Allah kelimesi kimi zaman “Allah yâr ve yardımcınız olsun” gibi dua cümlelerinde geçerken kimi zaman da “Allah’a hamd olsun” gibi cümlelerde geçmiştir. Erdoğan, Davutoğlu’nun nerede ise iki katı kadar “Allah” kelimesini kullanmıştır. Bu kelime Erdoğan’ın mitinglerinde de sık sık kullandığı bir kelime olarak görülmektedir. Allah kelimesinin bu sıklıkla kullanımı kişilerin sosyal hayatlarından gelen bir alışkanlık olabileceği gibi aynı zamanda hedef kitlesi olan seçmen grubunun muhafazakâr bir yapıya sahip olması ile de açıklanabilir. Her siyasi parti ve lideri seçmen profilinin değer ve inançlarına uygun mesajlar vermekle yükümlüdür. Zira seçmenin aklına olduğu kadar duygularına da hitap edilmesi bir ihtiyaç olarak kabul edilmektedir.

Tablo 2. Erdoğan ve Davutoğlu’nun Atatürk ismini kullanma sıklığı

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Atatürk	0	1
Mustafa Kemal	3	3

“Atatürk” ismini Erdoğan konuşmasında hiç geçirmeyen, Davutoğlu 1 defa kullanmıştır. Yine bu kelimenin yerine kullanılabilir bir başka ifade biçimi olan “Mustafa Kemal” ise Erdoğan’ın ve Davutoğlu’nun konuşmasında 3’er kez geçmiştir. Dolayısı ile her iki konuşmacının da konuşmasında Atatürk ve Mustafa Kemal kelimelerini çok az kullandığı görülmüştür. Bu durum her iki liderin yapmış olduğu diğer konuşmalarda da görülebilir bir durumdur.

Tablo 3. Erdoğan ve Davutoğlu’nun paralel yapı kelimelerini kullanma sıklığı

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Paralel yapı	10	0
Paralel	15	4
17-25 Aralık	1	3

Bilindiği üzere 2014 yılının önemli olaylarından biri de hükümet ile yine hükümetin o dönem paralel yapı olarak nitelediği (FETÖ terör örgütünün daha önceki isimlendirmesi) kesim arasında yaşanan tartışmalar ve mücadeledir. Bu konu ile ilgili yapılan incelemede Erdoğan’ın 10 kez “Paralel Yapı” dediği, Davutoğlu’nun bu ifadeyi hiç kullanmadığı görülmüştür. Erdoğan’ın Davutoğlu’na göre bu konuda çok daha öne çıktığı görülmüştür. Yine “paralel” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 15 defa, Davutoğlu’nun konuşmasında 4 defa geçmiştir. Paralel yapı yerine kullanılabilen bir tabir olarak “17–25 Aralık” ifadeleri Erdoğan tarafından 1, Davutoğlu tarafından ise 3 kez kullanılmıştır.

Erdoğan'ın Davutoğlu'ndan daha fazla bu konuya dikkat çekmek istediği görülmektedir. Paralel yapı olarak ifade edilen FETÖ terör örgütü yapılanmasının Davutoğlu'ndan çok Erdoğan'ı hedef alması ile açıklanabilir. Bu terör örgütü yapılanması Erdoğan'ı iktidardan indirme gayesi ile eylemler gerçekleştirdiği için Erdoğan da konuşmasında bu yapılanmayı hedef alarak, isimlerini daha çok konuşmada geçirdiği düşünülebilir.

Tablo 4. Erdoğan ve Davutoğlu'nun bazı kelimeleri kullanma sıklıkları

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Cumhuriyet	6	0
Demokrasi	6	11
Hükümet	20	15
Otoriter	0	5
Hak	21	10

“Cumhuriyet” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında 6 kez geçmiştir Davutoğlu'nun konuşmasında ise hiç geçmemiştir. Bu analiz yapılırken Türkiye Cumhuriyeti sözünde geçen cumhuriyet ifadesi sayılmamıştır, çünkü burada aranan sadece bir rejim biçimi olarak kullanılan “cumhuriyet” kelimesi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti özel bir isim olarak kabul edilerek bu sayıma dâhil edilmemiştir. Davutoğlu “cumhuriyet” kelimesini hiç kullanmazken Erdoğan 6 kez kullanmayı tercih ederek “cumhuriyet” vurgusuna önem vermiştir denilebilir.

“Demokrasi” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında 6 defa, Davutoğlu'nun konuşmasında ise 11 defa geçmiştir. Davutoğlu bu kelimeye daha fazla vurgu yapmayı tercih etmiştir.

“Otoriter” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında hiç gezmeyen, Davutoğlu'nun konuşmasında 5 defa geçmiştir. Davutoğlu bu kelimeyi konuşmasında özellikle Ak Parti ve Erdoğan üzerinden kendilerine yöneltilen “otoriter oldukları” ithamına cevap vermek için kullanmıştır.

“Hükümet” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında 20 defa, Davutoğlu'nun konuşmasında 15 defa geçmiştir. Her iki lider de bu kelimeyi sıklıkla kullanmışlardır.

“Hak” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında 21 defa, Davutoğlu'nun konuşmasında ise 10 defa geçmiştir. Yine iki lider de ortak bir şekilde bu kelimeyi sıklıkla kullanmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 5. Erdoğan ve Davutoğlu'nun aidiyet ifadelerini kullanma sıklıkları

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Ben	19	7
Siz	0	8
Biz	70	63
Arkadaş	14	7
Milletim	24	3

“Ben” ifadesi Erdoğan'ın konuşmasında 19 defa geçerken, Davutoğlu'nun konuşmasında 7 defa geçmiştir. Buradan Erdoğan'ın konuşmasının Davutoğlu'na göre daha “ben merkezli olduğu” söylenebilir. Erdoğan'ın “ben” kelimesini sıklıkla kullanımı Erdoğan'ın kendisini konumlandığı liderlik tipolojisi açısından da fikir vermektedir. Kimi liderler şahıslarından ziyade içinde bulunduğu yapıyı tanımlar ve biz kavramını kullanırken, kimi liderler ise “ben” kelimesini daha çok tercih ederek “kendi şahısları” üzerinden liderliklerini vurgulamayı tercih etmektedirler.

“Siz” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında hiç geçmezken, Davutoğlu'nun konuşmasında 8 defa geçmiştir. Buradan da Davutoğlu'nun Erdoğan'a göre konuşmasında dinleyicileri daha fazla konuşmaya dâhil etme arzusu içinde olduğu iddia edilebilir. Davutoğlu'nun bu yaklaşımı hangi liderlik tipine yakın olduğu hususunda fikir verebilir. Davutoğlu konuşma içerisinde “siz” vurgusu yaparak dinleyicileri konuya dâhil etmek sureti ile daha demokratik bir lider tipi çizme gayreti içinde olduğu iddia edilebilir.

“Biz” kelimesi Erdoğan'ın konuşmasında 70 defa, Davutoğlu'nun konuşmasında 63 defa geçmiştir. Buradan her iki konuşmacının da parti mensuplarına birliktelik mesajı verdiği ve katılımcı olmaları hususundaki istekliliklerini yansıtmak istedikleri söylenebilir.

“Arkadaş” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 14 defa, Davutoğlu’nun konuşmasında ise 7 defa geçmiştir. Erdoğan’ın hitap ettiği kesime arkadaşlarım cümlesini zaman zaman “dava arkadaşlarım” şeklinde söyleyerek birliktelik ifade etmek istediği iddia edilebilir. Aynı zamanda Erdoğan verdiği siyaset mücadelesini “dava” ifadesi ile daha güçlü bir anlamlandırma haline çevirmiştir denilebilir. Dava kelimesi TDK’da “amaç edinilen, ulaşılmak istenen şey, ideal” şeklinde tarif edilmiştir. Bu da Erdoğan’ın mücadelesini dinleyicileri nezdinde daha ulvi bir yere konumlandırıldığını ve daha yüksek bir değer atfetmek istediği şeklinde yorumlanabilir.

“Milletim” kelimesi ise Erdoğan’ın konuşmasında 24 defa geçerken, Davutoğlu ise sadece 3 defa bu ifadeyi kullanmıştır. Burada iki konuşmacı arasındaki fark açık bir şekilde görülmektedir. Erdoğan daha önceki konuşmalarında da “milletim” ifadesini kullandığı gibi bu konuşmada da sıklıkla “milletim” ifadesini kullanmıştır. Bu ifadedeki “benim milletim” vurgusuna dikkat çekicidir. Bu ifadeyi kullanan kişi aynı zamanda kendisini hitap ettiği insanların lideri ve dinleyenleri de kendi otoritesini kabul eden kişiler olarak gördüğü ve bu sebeple “milletim” ifadesini kullandığı düşünülebilir. Bu ifadedeki sahiplik de önemli bir vurgudur, “benim”, “bana ait olan” mesajını arka planda verdiği düşünülebilir. Erdoğan’ın “milletim” kelimesine yaptığı bu vurgu, bir taraftan Cumhurbaşkanlığı makamının kendisine verdiği bir imkân olarak kabul edilebilir. Bilindiği üzere “cumhurbaşkanı” ifadesi Osmanlıcada “Reis-i Cumhur” olarak ifade edilirdi. Yani “halkın”, “milletin reisi”, “başkanı” anlamlarına gelmektedir. Dolayısı ile Erdoğan’ın içinde bulunduğu Cumhurbaşkanlığı makamının bu söylemi kullanmasında etkili olduğu düşünülebilir. Ancak bunun yanında bu ifadenin aynı zamanda bir liderlik özelliği olarak “sahiplik, aidiyet” duygularını çağrıştırdığı da unutulmamalıdır.

Tablo 6. Erdoğan ve Davutoğlu’nun bazı kelimeleri kullanma sıklıkları

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
Kardeş	69	14
Dava	47	9
Ak Parti	33	47
Selam	9	40
Cumhurbaşkanı	10	27
Yeni Türkiye	16	11
Yeni	47	35

“Kardeş” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 69 defa, Davutoğlu’nun konuşmasında 14 defa geçmiştir. Erdoğan konuşmasında özellikle dinleyicilere hitap ederken “kardeşlerim” sözünü kullanarak duygusal bir mesaj vermek istemiş olabilir. Aynı zamanda kendisini dinleyenlerin birlik ve beraberlik içinde oldukları mesajını vermek istediği düşünülebilir.

“Dava” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 47 defa geçerken, Davutoğlu’nun konuşmasında sadece 9 defa geçmiştir. Erdoğan’ın kendisini dinleyiciler nezdinde doğal bir lider olarak konumlandırma arzusunun bir yansıması olarak bu ifadeyi kullandığı düşünülebilir. Çünkü davaların liderleri bulunur, dolayısı ile bir konuşmacı davadan bahsediyorsa aslında bu davanın bir lideri olduğu ve bu liderin kendisi olduğu mesajını vermek istediği düşünülebilir. Davutoğlu ise “dava” kelimesini çok daha az kullanmayı tercih etmiştir. Bu da görece Ak Parti’nin lideri olan Erdoğan’a davanın kurucusu ve lideri olma vasfını verdiği düşünülebilir.

“Ak Parti” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 33, Davutoğlu’nun konuşmasında ise 47 defa geçmiştir. Erdoğan artık Cumhurbaşkanlığı makamına geçtiği için dönemin yasal şartları gereği partisi ile ilişkisini kesmesi gerekmektedir, dolayısı ile Erdoğan partisini devrederken ismini daha az kullanmış ve partisini yönetmesi için bıraktığı isim olan Davutoğlu ise 47 defa Ak Parti diyerek dinleyenlere “bu partinin başkanı benim” mesajını sözel olarak verdiği iddia edilebilir.

“Selâm” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 9 kez geçerken, Davutoğlu’nun konuşmasında 40 kez geçmiştir. Davutoğlu konuşmasında bir tema olarak “Selâm olsun” cümleleri ile tasarlanan bir konuşma planladığı için bu kelimeyi çok daha fazla kullanmıştır.

“Cumhurbaşkanı” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 10 defa geçerken, Davutoğlu’nun konuşmasında 27 defa geçmiştir. Davutoğlu’nun konuşmasında özellikle Erdoğan’ı kastederek “Cumhurbaşkanım” kelimeleri ile beraber kendisine duyduğu vefa borcundan bahsettiği cümleler dikkat çekicidir. Bu hususa konuşmaların söylem analizi yapılan bölümde girileceği için burada fazla değinilmemiştir.

“Yeni Türkiye” ifadeleri Erdoğan’ın konuşmasında 16, Davutoğlu’nun konuşmasında 11 kez geçmiştir. Her iki konuşmacının da bu ifadeleri kullanmaları gayet beklenen bir durumdur çünkü Ak Parti’nin temel söylemlerinden biri kendi dönemleri ile beraber Türkiye’nin değiştiği ve yeni bir Türkiye’nin olduğu iddiasıdır.

“Yeni” kelimesi Erdoğan’ın konuşmasında 47, Davutoğlu’nun konuşmasında 35 defa geçmiştir. Her iki konuşmacı da bu ifadeleri sıklıkla kullanmışlardır. Bilinen bir gerçek şudur ki; gerek siyasette olsun gerekse pazarlamada olsun “yeni” olmak sattırıcı bir unsurdur. İnsanlar yeni olana karşı istek duyarlar. Bu manada liderlerin “yeni” kelimesini kullanmaları önemli bir göstergedir.

Tablo 7. Erdoğan ve Davutoğlu’nun muhalefet parti isimlerini kullanma sıklıkları

KELİME	ERDOĞAN	DAVUTOĞLU
MHP	7	0
CHP	4	0
BDP	0	0

Konuşmalarda muhalefet partilerine yer verilip verilmemesine bakılınca Erdoğan’ın konuşmasında 7 defa “MHP”, 4 defa “CHP”nin isminin geçtiği, “BDP”nin ismini ise hiç kullanmadığı görülmüştür. Davutoğlu’nun ise konuşmasında muhalefet partilerinin isimlerini hiç kullanmaması önemli bir farklılıktır.

9.2. Konuşmalarda En Sık Tekrar Eden Kelimeler Sıralaması

Erdoğan ve Davutoğlu’nun konuşmalarının içerik analizi yapılırken iki konuşmacının en sık kullandıkları kelimeler incelenmiş ve buradan yola çıkarak birbirlerine benzerlik ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca sıkça tekrar eden kelimelerden yola çıkılarak konuşmaların genel içerikleri konusunda da fikir edinilmeye çalışılmıştır.

Tablo 8. Erdoğan’ın konuşmasında en sık kullandığı ifadeler

KELİME	ERDOĞAN
Biz	70
Millet	69
Kardeş	69
Yeni	47
Dava	47
Ak Parti	33

Erdoğan’ın konuşmasında en sık geçen kelimeler en sık olandan başlayarak “biz”, “millet”, “kardeş”, “yeni”, “dava”, “ak parti” kelimeleri olmuştur. Bu kelimelere sıklıkla başvurulması bilinçli bir seçim olarak önem arz etmektedir. Erdoğan konuşmasında biz kelimesini sıkça kullanarak şahsi başarısını dışında elde edilen siyasi başarıların arkasında kendisine oy verenlerin olduğunu, siyasi başarının seçmenin teveccühü ile olduğuna gizli bir gönderme olabilir. Ancak bir konuşmada insanlar sürekli “ben şöyle yaptım, ben böyle yaptım” demek yerine “biz yaptık”, “beraber yaptık” mesajını duymaktan daha memnun olacakları ihtimali de düşünülmelidir.

Erdoğan’ın “kardeş” kelimesini hitap ettiği partilerle yakınlık kurması adına kullanmış olduğu düşünülebilir. Ayrıca kültürel olarak belli kesimlerce kullanılan “din kardeşi”, “dava kardeşi” gibi ifadeler de Erdoğan’ın kullanmış olduğu bu ifade ile örtüşmekte ve ortaklık oluşturmada etkili olmaktadır.

“Yeni” kelimesinin de sıklıkla kullanımı Erdoğan’ın konuşması açısından önemlidir. Reklam veya pazarlamada bir ürünü insanlara sevdirmenin en kolay yollarından biri “yeniliğe” vurgu yapmaktır. “Yeni Golf”, “Yeni Magnum Dondurma” gibi. Yenilik istisnai durumlar haricinde hep sattırıcıdır. Dolayısı ile Erdoğan da insanlara değişim oldu, “eski Türkiye yok, artık Yeni Türkiye var, bunu da Ak Parti yaptı” mesajını hem bu konuşmasında hem de başka konuşmalarında söylem olarak tercih ettiği görülebilir.

“Dava” kelimesinin kullanımı da yine konuşma açısından önemlidir. Çünkü Erdoğan parti olarak yaptıklarının bir dava uğruna yapıldığını, kendisinin davası uğruna hapse girdiğini, davası uğruna ailesine yeterince zaman ayıramadığını farklı yerlerde defalarca dile getirmiştir. Özellikle bir siyasi hareketin peşinden insanların gelmesi isteniyorsa, onlara partinizin bir davası olduğunu söylemek, sizi takip etmeleri için onlara bir gerekçe vermek anlamına geldiği düşünülebilir.

Tablo 9. Davutoğlu'nun konuşmasında en sık kullandığı ifadeler

KELİME	DAVUTOĞLU
Biz	63
Millet	58
Ak Parti	47
Devlet	45
Selam	40
Yeni	35

Davutoğlu'nun konuşması incelendiğinde de en sık kullanılan kelimelerin kullanılma sıklığına göre “biz”, “millet”, “Ak Parti”, “devlet”, “selam”, “yeni” kelimeleri olduğu görülmüştür. Dikkatle bakıldığında görülecektir ki “biz, millet, yeni, ak parti” kelimeleri Erdoğan'ın da konuşmasında en sık kullandığı kelimeler olmuşlardır. Bu durumun bir tesadüf olduğunu düşünmek siyasetin doğasına aykırıdır.

Çünkü liderler toplum önünde bir konuşma yapacakları zaman bununla ilgili ciddi hazırlıklar yapılmakta, konuşmaların temaları konuşmayı hazırlayan danışmanlar ve konuşmacılar tarafından hassasiyetle belirlenmektedir. Dolayısıyla irticalen (doğaçlama) gerçekleşmeyen konuşmalarda kullanılan yani tercih edilen kelimelerin tesadüfen değil belli maksatlara binaen kullanıldığı unutulmamalıdır.

Elbette bu konuşmaların arka planlarında örneğin Davutoğlu'nun Erdoğan'ın konuşma metnini görüp görmediği veya Erdoğan ile Davutoğlu'nun konuşmalarının aynı ekip tarafından hazırlanıp hazırlanmadığının bilinmesi pek de mümkün değildir. Ancak bu bilgi bilinmese dahi çalışma açısından önemli olan konuşmalarda bu ortaklıkların mevcut olmasıdır.

Yapmış olduğumuz niceliksel araştırma tekniklerinden faydalanarak her iki konuşmada da en sık kullanılan kelimelerinden ve vurgularından yola çıkarak şunu söyleyebiliriz “iki konuşmacının konuşmaları birbirine tema olarak tesadüf olamayacak derecede benzerlik göstermektedir”. Her ne kadar iki farklı siyasetçi konuşuyor da olsa, iki lider de konuşmalarında aynı parti seçmenine ve delegelerine seslendikleri için kullanmayı tercih ettikleri kelimeler de hedef kitlelerinin değerleri ve beklentileri ile ortaklık arz etmektedir.

10. Erdoğan Ve Davutoğlu'nun Konuşmalarının Söylem Analizi Tekniği İle İncelenmesi

Çalışmanın içerik analizi bölümünde bazı kelimeler ve bu kelimelerin tekrar edilme sıklıklarından yola çıkılarak niceliksel boyutu öne alınmış bir analiz yapılmıştır. Bu bölümde konuşmacıların hitabetleri esnasında kullandıkları cümlelerin yapısı, tercih edilen kelimelerin muhtemel mesajları analiz edilmeye çalışılmıştır. Önce Erdoğan'ın ardından Davutoğlu'nun konuşmaları analiz edilecektir.

10.1. Erdoğan Kongre Konuşma Analizi

Bu analiz bölümünde Erdoğan'ın konuşmasından bazı bölümler alıntılanacak ve hemen altında analizi yapılacaktır. Erdoğan'a ait alıntılanan metinler italik bir şekilde yazılmıştır.

Erdoğan: *“Geçmişte malum partimizin kuruluşunda bir küçük yavru bize bir altın göndermişti. Kızımız diyor ki; benim altınım yok, ama benim de sevgim var, kabul eder misiniz diyor”.* (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan konuşmasına duygusal bir tema ile başlamıştır, yıllar sonra partisinin başından fiilen ayrılan bir kişi için duygusal temalı bir başlangıç hitabet açısından doğrudur denilebilir. Böylece hedef kitle kendisinin vereceği mesajlara duygusal olarak hazırlanmaktadır.

Erdoğan: *“Kardeşlerim, değerli beyefendiler; sizleri en kalbi duygularıyla, hasretle, muhabbetle selamlıyorum. Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi hepinize, hepimize olsun diyorum.”* (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın burada kullandığı ikinci cümle İslam dininde “selamun aleyküm” şeklinde bilinen ifadenin açılımıdır. Dolayısıyla Ak Parti'nin tabanının önemli bir kesimini oluşturan muhafazakâr seçmenin bu selamlamadan kuvvetle muhtemel olumlu yönde etkileneceği iddia edilebilir.

Erdoğan: *“Gençler, sizler bu milletin umudusunuz, sizler yeryüzündeki tüm mazlumların umudusunuz, sizler Sultan Alparslan'dan Osman Gazi'ye, Fatih Sultan Mehmet'ten Ulu Hakan Abdülhamit Han'a, Gazi Mustafa Kemal'den Adnan Menderes'e, Turgut Özal'dan Profesör Doktor Necmettin Erbakan'a kadar*

uzanan bir kutlu davanın kahraman neferlerisiniz.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan burada Osmanlı’dan Cumhuriyet’e oradan da yakın tarihimize kadar, bazı padişahları, Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal’i ve kendisinin siyasi hayata atıldığı Refah Partisi’nin başkanı Erbakan’ı anmak sureti ile toplumda çeşitli kesimlerde karşılığını bulmuş kişileri hatırlatmak sureti ile dinleyenlerin duygularına seslenmek istediği düşünülebilir. Bir hitabet esnasında belli kesimlerin kendisine önem atfettiği isimleri anmak konuşmayı kuvvetlendiren özelliğe sahip olduğu bir gerçektir. İnsanların kendi değer verdikleri kişilerin, desteklediği parti liderleri tarafından isimlerinin anılmasından kuvvetle muhtemel mutlu oldukları düşünülebilir.

Erdoğan: “Kardeşlerim, olağanüstü kongremizin hemen başında bir konuda şükranlarımı burada tekraren ifade etmek arzusundayım. 10 Ağustos sürecinde işte bu teşkilat tarih yazdı. Sizlerin Allah’ına gurban, sizlerin Allah’ına gurban (Anadolu’da kurban olma anlamında kullanılan ifade).” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan’ın burada kendisine yapılan tezahürata karşılık olarak Anadolu tabiri olarak bildiğimiz içinde hem dini hem de Anadolu değerlerini barındıran “Sizlerin Allah’ına gurban” ifadesini kullanması konuşmacılara “ben de sizdenim, sizin kültürüne uzak değilim” mesajını verdiği düşünülebilir. Bir hitap esnasında hatibin konuşmasını gerçekleştirdiği insanların kültürüne yakın unsurları kullanması önemlidir. Bu dinleyici ve hatip arasında “biz” bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Erdoğan: “Kardeşlerim, bugün değişen unutmayın sadece şekildir, bugün öz değişmiyor, bugün partimizin yüklendiği misyon, davamızın ruhu, hedef ve ideallerimiz değişmiyor, bugün sadece ve sadece isimler değişiyor.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan’ın bu sözleri ile dinleyiciler üzerinde hem bir mütevazılık “bu hareket isimlerle var olmadı” mesajı verirken bir taraftan da davanın önemine vurgu yaptığı düşünülebilir. Erdoğan konuşmasının başka yerlerinde de özellikle dava vurgusunu kullanmıştır.

Erdoğan: “Unutmayın, size, evet, yüceler yücesinden bir talimatı hatırlatıyorum, emrolduğunuz gibi dosdoğru olun.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan konuşmasının bu bölümünde İslam’ın kutsal kitabı Kur’an’da Hazreti Peygamber özellikle kastedilerek söylenmiş bir ayeti dinleyicilere hitaben kullanmıştır. Burada dini değerlere olan saygısını “yüceler yücesinden” diyerek Allah’ı yücelterek ifade etmesi dindar partili seçmenler tarafından olumlu karşılanacağı düşünülebilir. Aynı zamanda konuşmasında âyet ve hadislere yer vermesi Erdoğan’ın bilinen ve dinleyicileri tarafından da yüksek derecede kabul gördüğü muhtemel bir hitabet şekli olduğu iddia edilebilir.

Bilinmemesi ihtimaline karşı âyetin metnini buraya koymak faydalı olacaktır: Hûd Sûresi 112. Ayet Meali : “O halde sen (Resûlüm!) Beraberindeki tevbe edenlerle birlikte, sana emredildiği gibi, istikamet üzere (dosdoğru) ol. Aşırı gitmeyin (asla İlâhî hududun dışına çıkmayın). Çünkü O, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.”

Erdoğan: “İki; tüm işlerinizde istişare ediniz.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan’ın otoriter olduğu, partide tek adam olduğu, kendisinin dışında insanların fikirlerine önem vermediği muhalifleri tarafından zaman zaman iddia edilmektedir. Erdoğan’ın bu ifade ile kendisinin istişareye önem verdiğini ve bir manada “tek adam” olmadığını ifade etmek gayreti içinde olduğu iddia edilebilir.

Ayrıca yaşanmış bir olay üzerinden istişare etmenin önemini Erdoğan şu ifadelerle anlatmıştır.

Erdoğan: “Ulus’taki Büyük Millet Meclisi’nin Genel Kurul salonunda; bakın buraları unutmayın gençler, buraları unutmayalım sevgili kardeşlerim, salonun içinde ve dışındaki tüm kardeşlerim, Meclis kürsünün arkasına hangi emri ilahi konmuştu biliyor musunuz? Onlar işlerini istişareyle yaparlar mealindeki Şura Suresi’nin 38’inci ayeti yazılmıştı.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan burada da dindar, muhafazakâr partili seçmene olumlu bir mesaj vermektedir. Bahsi geçen ayetin mealini buraya yazmak faydalı olacaktır:

Şura Süresi 38. Ayet Meali: “(Onlar) Rableri(nin çağrısı)na gelirler, namazı dosdoğru kılarlar. İşleri aralarında danışma iledir. (Onlar) kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de (Allah için) harcarlar.”

Erdoğan: “13 yıllık Genel Başkanlık görevim süresince ben de, arkadaşlarım da 23 Nisan 1920 tablosunu her fırsatta hatırlattık, her fırsatta gündeme taşıdık.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan bu söylemi ile kendisi hakkında özellikle ana muhalefet partisi mensupları tarafından dile getirilen bir iddiaya cevap verdiği düşünülebilir. CHP çeşitli fırsatlarla Ak Parti'nin ve Erdoğan'ın Atatürk ve değerleri ile sorunlu olduğunu iddia etmektedir. Erdoğan da bu söylemi ile cumhuriyet ve değerleri ile sorunu olmadığını sözel olarak ifade etme gayreti içinde olduğu iddia edilebilir.

Erdoğan: “İlk Meclisteki muhteva tam anlamıyla bir Türkiye manzarasıydı, orada Türkler vardı, Kürtler vardı, Araplar vardı, Çerkezler vardı, Gürcüler vardı, Arnavut vardı, Boşnak vardı, Roman vardı, orada Sünniler vardı, Aleviler de vardı, milletin bütün unsurları işgali sona erdirmek, Kurtuluş Savaşını sevk ve idare etmek, zafer kazanmak için gönül birliği yapmışlardı.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın burada Türkiye'de mevcut bulunan etnik kökenlerin bir kısmını sayarak kapsayıcı bir mesaj vermeye çalıştığı düşünülebilir.

Erdoğan: “Okulların tamamında seçmeli olarak artık Kur'an-ı Kerim dersi var, artık Peygamber Efendimizin hayatı Sıyer-i Nebi dersi var. Ve isteyen vatandaşımız yavrularını aynı şekilde düz liselerde de rahatlıkla Kur'an-ı Kerim ve Sıyer-i Nebi dersi almalarını temin edebilir. Bunların yanında dil ve anlatım, fen bilimleri, matematik, sanat, spor, hukuk ve adalet derslerini de müfredata ekledik.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın konuşmasının bu bölümünde yine partisinin tabanını kemikleşmiş bölümünü oluşturan dini hassasiyetleri yüksek muhafazakâr kesime “sizin taleplerinizi dikkate aldık” mesajı verdiği ve bu manada ders müfredatlarına eklenen Kur'an ve sıyer derslerine vurgu yaparak bu iddiasını pekiştirmeye çalıştığı düşünülebilir.

Erdoğan: “Terörün sona ermesi, kanın durması, gözyaşının dinmesi için en cesur adımları attık ve Türkiye'de şunu bilelim: 77 milyonun kardeşliğini tesis etmek için kararlı bir mücadele verdik.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın kendisi ile ilgili söylenen “Türkiye'yi kutuplaştırıyor” iddialarına bu söylemi ile “77 milyonu kapsayacak adımlar attık, bölmedik birleştirdik” mesajı vermek istediği iddia edilebilir.

Erdoğan: “Bugün yeni bir gün, bugün Türkiye'nin özüne döndüğü gün. Bugün Türkiye'nin istikbalinin her zamankinden daha açık, daha aydınlık olduğu bir gün. Bugün yeni Türkiye'nin doğum günü. Yeni Türkiye, yeni bir siyasete, yeni bir sosyolojiye, yeni bir ekonomiye tekabül etmektedir. Yeni Türkiye siyasetin vesayetten kurtularak özerkleştiği bir Türkiye'dir.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan bu söylemi ile birçok konuşmasında vurgu yaptığı “Yeni Türkiye” kavramından bahsetmiştir. Siyaseten burada yapılan iş doğru bir iştir, çünkü siyasette de pazarlamada da “yenilik” kavramı her zaman satan bir unsurdur. Kitleler genellikle yeni olanı severler. Pazarlama “yeni” ve “yenilik” olgusunu sıklıkla kullanmaktadır. “Yeni model araba”, “yeni teknolojiler”, “yeni deneyimler” gibi birçok söylem pazarlama çalışmalarının vazgeçilmez söylemleri arasına girmiştir.

Erdoğan: “Değerli kardeşlerim, eski Türkiye'nin bir başka aktörü daha var, paralel devlet yapılanması. Paralel devlet yapılanması siyasi temsil yetkisine ve siyasi meşruiyete sahip olmadan kamu gücünü kullanarak meşru demokratik siyaseti tahrip etmek istemektedir.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan bu söylemi belli bir süredir, sıklıkla kullanmaktadır. Bugün artık devlet tarafından FETÖ terör örgütü olarak adlandırılmış illegal yapı 2014 yılında “paralel yapı” olarak adlandırılmaktaydı. Bu terör organizasyonu o zamanlarda da 17-25 Aralık gibi operasyonlarla Erdoğan'ı iktidardan indirme yolları aramaktaydı. Erdoğan'ın da bu yapıyı konuşmasında farklı yerlerde tekrar ederek, bu yapı karşısında dikkatli olunması gerektiğini vurguladığı düşünülebilir.

Erdoğan: “Kardeşlerim, buradan şunu da açık açık söylüyorum: Bugün bu Kongrede seçilecek, ardından da hükümeti kurmakla görevlendirilecek yeni başbakanın paralel devlet yapısıyla mücadelede son derece

kararlı, azimli ve cesur olacağına yürekten inanıyorum.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Bilindiği üzere kongrenin yapıldığı 2014 yılı kanunlarına göre Erdoğan cumhurbaşkanı seçildikten sonra partisi ile ilişkisi kanunen kesilmekteydi. Bu Anayasa'nın 101. Maddesi'nde şu şekilde ifade edilmişti: “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer”.

Ancak Erdoğan bu söylemi ile kendisi Cumhurbaşkanı seçilmesine rağmen partisinin yeni başkanının seçildiği törende izleyicilere “ben bu partiye istikamet belirleyecek kişiyim, ben bu partinin doğal lideriyim” mesajını vermek istediği iddia edilebilir. Ayrıca Davutoğlu'na “benim çizmiş olduğum istikamette ilerlemeni istiyorum” mesajı verdiği ve izleyicilere de “partimi bırakmış değilim, Cumhurbaşkanı olsam da partimle ilişkim devam etmekte” mesajını verdiği düşünülebilir.

Erdoğan: “Bir kere şunu burada altını çizerek ifade ediyorum: Şahsım bu partinin kurucu genel başkanı olarak, gönüllüsü olarak, bu partiye büyük emekler vermiş bir nefer olarak her daim sizlerle birlikte olacağım, sizlerle birlikte yol yürümeye devam edeceğim. Anayasal ve yasal yetkiler dairesinde şüphesiz ki tarafsızlığımızı zedeledikten, iktidarımızın millete hizmet üretmesi için destek ve katkılarımı sunmaya devam edeceğim.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın bu ifadesi ile kendisine “Ak Parti ile ilişkisini kanunen kesmek zorundasın, sen tarafsız cumhurbaşkanı olmalısın” mesajını verenlere bir cevap verdiği düşünülebilir. Böylece “partimin yaptığı işlerde birlikte karar vereceğiz ben de karar süreçlerine dâhil olacağım” mesajını verdiği düşünülebilir.

Erdoğan: “Şunu açıkça ifade ediyorum, altını çizerek ifade ediyorum: Birçok gazeteler yazıyor, çiziyor, bu bizim değerlerimizde yok, bizim kültürümüzde yok. Sayın Davutoğlu bir emanetçi değildir, bunun böyle bilinmesini istiyorum.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan burada gazetelerde de yer almış olan “Davutoğlu bir emanetçidir” söylemine karşı, kendisinin emanetçi olmadığını vurgulama ihtiyacı hissettiğini iddia edebiliriz.

Erdoğan: “Kardeşlerim, Ak Parti bir tek adam partisi olmadı ve olmayacak. Kurulduğu günden itibaren Ak Parti istişareyle, ortak akılla kararlar alan bir parti oldu. En tepede kimin olduğundan ziyade birlikte yol yürünen arkadaşlar ve teşkilat asıl önemli olandır. Başarı da, başarısızlık da tek tek isimlere değil, kadroya yazılacaktır. Biz ilkelerin partisiyiz istisnanız. Her birinizin bu partinin genel başkanına ve başbakana yardımcı olacağınızı biliyorum.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın daha önce de vurguladığı gibi kendisine tek adam, partiyi tek başına yönetiyor diyenlere karşı cevap verme refleksi ile tekrar bir vurgu yaptığı ve tek adam partisi olmadıklarını, parti kararları alınırken kendisinin de katkı sağlamasına rağmen sonuç olarak ortaklaşa, parti karar mekanizmalarında sonuç alındığını ifade ettiği düşünülebilir.

Erdoğan: “Kardeşlerim, yeni genel başkanımızdan teşkilatımızın da, Türkiye'nin de beklentileri var. Yeni genel başkan teşkilatı derhal kucaklayacak, motive ederek yarından itibaren ilk hedef 2015 seçimleri, ikinci hedef 2019 seçimleri, üçüncü hedef 2023 seçimleri ve böylece 2023 hedefimizi inşallah yakalayacağız.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan'ın bu ifadeleri ile partisi ve Davutoğlu üzerindeki otoritesini bir daha hatırlattığı iddia edilebilir. Erdoğan'ın vurguları ile ben bu partinin istikametini çizen kişi olmaya devam edeceğim dediği iddia edilebilir.

Erdoğan: “Tasavvurundan kuruluşuna kadar her aşamada bu partinin içinde oldum. Kadroların kurulmasından, şu logonun belirlenmesine, tüzükten programa, seçim kampanyalarından balkon konuşmalarına, şarkılarından ezgilerine kadar her aşamada partimle, teşkilatımla oldum. Her zorluğa sizlerle birlikte göğüs gerdik üzüldük, sevinince hep birlikte sevindik.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan bu söylemi ile kendi takipçilerine “bu partinin her aşamasında ben vardım, dolayısı ile partinin başarısındaki katkım ve dolayısı ile liderliğim de tartışılmaz, en çok emeği ve çileyi ben çektim” mesajını dolaylı bir yolla ifade ettiği ardından hemen beraber üzüldük diyerek biz söylemine geçiş yapmayı tercih ettiği düşünülebilir.

Erdoğan: “Değerli kardeşlerim, Allah hepinizden razı olsun, bu mücadele sürecinde hayatını kaybetmiş yol arkadaşlarımızın her birine Rabbimden rahmet niyaz ediyorum. Çeşitli nedenlerle aramızdan ayrılmak zorunda kalmış, sadakatleri ve gönülleri bizimle olan kardeşlerime teşekkür ediyorum. Tek tek her birinizden

helallik diliyorum. ("Helal olsun" sesleri) Hakkınızı helal ediyor musunuz? ("Helal olsun" sesleri) Ben de her birinize hakkımı helal ediyorum." (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Erdoğan bu söyleminde dini bir muhtevası olan "helallik" unsurunu kullanmıştır ve partililerden kendisine haklarını helâl etmelerini istemiştir. Salondan da "helâl olsun" sesleri yükselmiştir.

Erdoğan: *"Adalet ve Kalkınma Partisi'ni, yani aşkı, sevdami, tutkumu, kavgamı da önce Allah'a, sonra sizlere emanet ediyorum." (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)*

Erdoğan'ın konuşmasını bitirdiği bu söylemi ile partisine duyduğu sevginin büyüklüğünü ifade etmek istediği görülebilir. Hatta bunun için duygusal temalar olan "aşk", "sevda", "tutku" gibi ifadeleri de özenle seçmiştir. Yani konuşmasına duygu yükü ile başlayan Erdoğan yine duygu yüklü bir tonda sonlandırmıştır.

10.2. Davutoğlu Konuşma Analizi

Çalışmanın bu bölümünde Davutoğlu'nun yapmış olduğu konuşmadan alıntılar yapılarak söylemleri üzerinden bir analiz yapılmıştır. Davutoğlu'nun konuşmasından alınan metinler italik şekilde yazılmıştır.

Davutoğlu: *"Selam olsun, evveliyatla ve öncelikle insana selam olsun, eşrefi mahlûkat olarak yaratılan insana. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgililer Sevgilisine selam olsun. Onun gül kokusunu bu diyarlara getiren Ebu Eyyub El-Ensari'ye selam olsun." (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)*

Davutoğlu konuşmasının başlangıç bölümünü "Selam olsun" teması ile başlatmıştır. Burada Davutoğlu da aynı Erdoğan gibi dini nitelenebilecek kültürel söylemler üzerinden muhafazakâr Ak Parti tabanına seslenerek onlarla ortak değerleri paylaştığını sözel olarak ifade ettiği düşünülebilir. Özellikle İslâm dininin son peygamberini yine İslâmî jargonda ifade edilen şekli ile "âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgililer sevgilisi" şeklinde ifade etmesi de muhafazakâr taban üzerinde etkili olması muhtemel bir tercih olduğu düşünülebilir.

Davutoğlu: *"Ve zamana selam olsun, o zaman ki bize var oluşun ve tarihin sırnı öğretir. Bundan tam 943 yıl önce bir 26 Ağustos sabahı etrafındaki Türk, Kürt, Zaza, Arap ve diğer Anadolu kavimleriyle Anadolu'ya yürüyen Alparslan Gazi'ye ve yiğitlerine selam olsun. Selam olsun bundan 92 yıl önce milletin istiklali için Kocatepe'den İzmir'e yürüyen Gazi Mustafa Kemal'e ve istiklal ordusuna selam olsun." (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)*

Davutoğlu'nun "ve zamana yemin olsun" ifadesi de Türkçede kullanılan bir ifade tarzı değildir. Bu ifade tarzı İslami jargonda bilinen Arapça gramerine ait bir ifadedir. Kur'an'ı Kerim'de Allah peygamberine hitaben geçen bazı ayetlerde "vel asr" ifadesinde olduğu gibi "asra yemin olsun ki" gibi "yıldızlara yemin olsun ki" gibi ifadelerle hitap etmiştir. Dolayısı ile İslâmî altyapıya sahip olan kişilerin hemen fark edeceği bu vurgu İslâmî temeli olmayanlar tarafından belki fark edilemeyecek önemli bir detaydır.

Bu söylemi ile Davutoğlu yine kendi kültürünün İslâm'dan beslendiğini Kur'anî bir ifade olan ayetlerde geçen bir yemin şekli ile dindar/muhafazakâr parti seçmenine ortak payda olacak şekilde kullanmayı tercih ettiği düşünülebilir.

Ayrıca Gazi Mustafa Kemal ismini kullanmanın Ak Parti'nin Atatürk'le problemi var diyenlere bir gönderme olduğunu da düşünebiliriz.

Davutoğlu : *"Ve yine bir Ağustos sabahı, bir Ağustos günü, 14 Ağustos'ta bu zaman ve mekân bilinciyle ayağa kalkan ve ayağa kaldıran ve bir milleti yeni bir ideale buluşturan Ak Parti kadrolarının kurucu lideri ve seçilmiş Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a selam olsun." (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)*

Bu ifade ile Davutoğlu Erdoğan'ın partideki yerine değinmiş ve Ak Parti'nin kurucu lideri ifadesine özellikle vurgu yapmıştır. Davutoğlu bu sözü ile "Ben her ne kadar şu an Ak Parti'nin başına gelsem de bu partinin kurucu ve değişmez lideri Erdoğan'dır, ben de bunu kabul ediyorum" mesajı verdiği iddia edilebilir.

Davutoğlu: *"Sayın Cumhurbaşkanım, değerli dava arkadaşlarım; Sayın Cumhurbaşkanımız konuşmaları esnasında bir veda Kongresinden bahsettiler. Sayın Cumhurbaşkanım, bu bir veda kongresi değil, Olağanüstü Büyük Kongremiz, ama bir vefa kongresi, bir ahitleşme kongresi. Sayın Cumhurbaşkanımıza vefa borcumuzu ödüyüyoruz. Onun bıraktığı miras Ak Parti için bir şeref meselesidir. O miras bizim*

şerefimizdir ve sonuna kadar korunacaktır. Bütün kadrolarımız onun başı dik, onurlu yürüyüşünün devamı için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır ve nazırdır.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Bu ifadelerle Davutoğlu bir kez daha Erdoğan’a olan vefa borcundan bahsetmiştir. Erdoğan’ın bu yürüyüşünün devamı için de her türlü fedakârlığı yapmaya hem Ak Parti kadrolarının ve doğal olarak kendisinin de hazır olduğuna vurgu yapmıştır. Bu ifadeler aslında Davutoğlu’nun Erdoğan’a verdiği bir mesajın göstergesi olduğu düşünülebilir. Bu mesajın şu olduğu iddia edilebilir: “Sizin liderliğinizi ve otoritenizi kabul ediyorum.”

Davutoğlu: “Ve Sayın Cumhurbaşkanımıza şunu söylüyoruz: Biz size bütün millet adına teşekkür borçluyuz, çünkü bu kutlu yürüyüşün tarihteki ayak izlerinin eserini taşıyan bir parti kurulmasına öncülük ettiniz. O partiyi 1,5 yıl içinde iktidar yaptınız, 12 yıl içinde de milletimize büyük başarılarla öncülük ettiniz.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Bu ifadelerinde Davutoğlu bir kez daha kendisinin de Erdoğan’a borçlu olduğu îmâsını belirtmiştir. Buradan insani ilişkiler açısından eğer iki kişiden biri diğerine borçlu olduğunu ifade ediyorsa arka planda kendisinden gelecek bir takım taleplere en azından bu borcuna hürmeten uyacağı manası çıkarılabilir. Dolayısıyla burada da üstü kapalı olarak Erdoğan’ın liderliğine itaatin bir göstergesi ile karşı karşıya olunduğunu iddia edebiliriz.

Davutoğlu: “Şimdi aziz delegeler, değerli kardeşlerim; Sayın Cumhurbaşkanımızın bu dönemde bu tarihi emaneti hakkıyla yerine getirdiğine şahitlik eder misiniz? (“Evet sesleri) Allah ve millet şahittir ki, bundan sonra da bu kadrolar Sayın Cumhurbaşkanımızla birlikte bu yolda yürüyecektir. Hiçbir güç, hiçbir fitne ya da hiçbir odak ve mahfil bu saflara fitne sokmaya gücü yetmeyecektir.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Davutoğlu’nun kullandığı bu şahitlik etme hususu, İslâm’ın son peygamberi Hz. Muhammed’in vefatından önce Veda Hutbesinde kullandığı üslubun aynısıdır. İslâm dininin son peygamberi Hz. Muhammed, Müslümanlara şu soruyu sormuştur: “Yarın beni size soracaklar, Allah’ın dinini size tebliğ ettim mi?” diye sorduğunda ne diyeceksiniz, kendisini dinleyen Müslümanlar hep bir ağızdan “Evet, şahitlik ederiz, sen Allah’ın dinini bize tebliğ ettin” diye cevap verince. Hz. Peygamber elini göğse kaldırarak üç defa “Şahid ol yâ Râb” demiştir. Bu İslami jargona hâkim kişiler açısından çok bilinen bir hadisedir. Davutoğlu’nun söylemi de bu hadisedeki söylemle ciddi benzerlik taşıdığı iddia edilebilir.

Burada Davutoğlu, kongreyi salonda dinleyen insanlara Erdoğan üzerinden böyle bir soru sorup cevap almış ve sonunda Allah ve millet de şahittir diyerek bu dini sahnenin bir benzerini gerçekleştirmiştir. Bu söylem ile Erdoğan’ın yaptığının Allah’ın ve milletin şahitliğinin tutulması gereken önemli bir iş olduğu vurgusu yapılmak istenmiş olabilir. Ayrıca Davutoğlu bu cümlelerinde “hiçbir odak saflarımıza fitne sokamayacak” sözü ile Erdoğan’ın otoritesini kabul ettiğini ve itaat açısından bir sorun yaşanmayacağı mesajını öncelikle Erdoğan’a sonra izleyen herkese ifade ettiği düşünülebilir.

Davutoğlu: “Ben Davos’ta Sayın Cumhurbaşkanımızın Başdanışmanı olarak birlikteydim. Özgüvenimizin bir timsali olarak aslında o gün İstanbul Atatürk Hava Limanına geldiğimizde Sayın Başbakanımız o gün yaptığı konuşmada bu özgüvenin işaretini vermişti.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Bu söylemi ile Davutoğlu bir kere daha Erdoğan’ın otoritesini kabul etmiş ve kendisini onun yanında daha “alt” bir kademedeki gördüğünü, Davos’ta kendilerinin başdanışmanı idim diyerek ifade etmiştir. Burada hem Erdoğan’ı makamı ve görevi sebebi ile yüceltme varken bir taraftan da Erdoğan’a başdanışmanlık yapma vurgusu üzerinden kendisinin Erdoğan ile yakın olduğuna atıf yapılmaktadır diyebiliriz.

Davutoğlu: “Aslında son 12 yıl içinde kazanılan bu özgüvenimizi 2013 yılında hedef ettiler. 2013 yılındaki Gezi olaylarının, 17 Aralık, 25 Aralık kumpaslarının en büyük hedefi, millete kazandırdığımız bu özgüveni yıkmaktı.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Davutoğlu burada 17 ve 25 Aralık sürecine vurgu yaparak Erdoğan’a ve izleyenlere sizin vurgu yaptığımız paralel yapı benim için de önemlidir diyerek Erdoğan’ın gösterdiği yolda gideceği mesajını verdiği düşünülebilir. Çünkü Erdoğan konuşmasında seçilecek başbakan ve hükümetin de paralel yapı ile mücadele edeceğini umduğunu söylemiştir.

Davutoğlu: “Ak Parti iktidarlarının en büyük başarısı, bütün bir milleti tek bir yürek, tek bir güç haline getirmiş olmasıdır. Burada Sayın Cumhurbaşkanımızın gerek konuşmasında, gerek daha önceki hitaplarında yeni döneme, yeni Türkiye’ye ve yeni hükümetimize bir emanet gibi tevdi ettiği çözüm sürecini başarıya ulaştırana kadar bize uyku haramdır.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Burada da Davutoğlu’nun Erdoğan’ın çizdiği yolda ilerleyeceğini dini bir terminoloji olan “helal” ve “haram” kavramları üzerinden ifade ettiğini görüyoruz. Ayrıca Erdoğan’ın mesajlarını aldığını ve onun yolundan gideceğini ifade etmiştir.

Davutoğlu: “Sayın Cumhurbaşkanım, değerli arkadaşlar; Cumhurbaşkanımızın açtığı yoldan yürüyerek müsaade ederseniz ben de ceketimi çıkarabilir miyim?” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Davutoğlu sıcaktan bunalarak ceketini çıkarmak istediğinde dahi “cumhurbaşkanımızın açtığı yoldan giderek müsaade ederseniz ben de ceketimi çıkarabilir miyim?” söylemi ile ceketini çıkarırken dahi manidar bir şekilde Cumhurbaşkanı’nın yolundan gidiyorum diyerek Erdoğan’a olan saygı ve otoritesinin kabulünü gösterdiğini iddia edebiliriz. Bu söylem düz anlam olarak nüktedan/mizahi bir atıf barındırır da yan anlam okuması üzerinden bir otorite kabulü olarak yorumlanabilir.

Davutoğlu: “Ve bir hususa daha siyasi alanda dikkatinizi çekmek istiyorum; Cumhurbaşkanlığı makamıyla Başbakanlık makamı arasında ikisi de seçilmiş olmak dolayısıyla ihtilaf çıkmasını bekleyenlere buradan bir kez daha cevap veriyorum; millet iradesine dayanan makamlar arasında ihtilaf çıkmaz. Milletten gücünü alanlar arasında, hele dava arkadaşları arasında hiçbir zaman ihtilaf çıkmaz, hiç heveslenmesinler. Seçilmiş cumhurbaşkanı ve seçilmiş başbakan el ele, omuz omuza birlikte yeni Türkiye’yi inşa edeceklerdir. Biz bunun hizmetkârıyız, bu yolda yürümeye kararlıyız.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Bu söylemi ile Davutoğlu başından Erdoğan’ın otoritesine saygı duyduğunu ve aralarında bir problem olmayacağını garanti ettiğini ifade etmektedir. Buradan Davutoğlu’nun Erdoğan’ın otoritesini kabul ettiğini aşikâr bir şekilde görmekteyiz.

Davutoğlu: “Biz bir vefa hareketiyiz. Onun için Cumhurbaşkanımızın bugünkü hitabı bir vefa hitabıdır bizim ona cevabımız. Biz bir sadakat ve hilm hareketiyiz. Sadakatimiz devamıdır, sadakatimiz dostluğumuzdur, kardeşliğimizdir. Bundan sonra da ilelebet sürecek olan, musalla taşına kadar sürecek olan bir birlikteliğin adıdır, adresidir Ak Parti.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Davutoğlu yine Erdoğan’ın otoritesine duyduğu kabulü belirtmiş ve sadakat sözünü kullanarak kendisinin Erdoğan’ın istekleri karşısında olumsuz tavır almayacağını ifade etmiştir.

Davutoğlu: “Hedef, milletin gönlünde yer etmiş bir şiiri okudu diye Pınarhisar Hapishanesine yürürken bugünleri hayal eden Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın Türkiye’sidir.”

Davutoğlu burada Erdoğan’ın yaşadığı mağduriyeti hatırlatarak bunun üzerinden hem Erdoğan’a yaşadıklarını bu dava için çekilen çileni unutmamak demiş hem de kongreyi izleyenlere iyimser bir mesaj vermiştir.

Davutoğlu: “Ve işte Sayın Cumhurbaşkanım, sizin bize bıraktığınız miras bizim şerefimizdir, o mirası sonuna kadar koruyacağız. Bize emanetçiyi bir tek şeyle söyleyebilirler, biz tarihi mirasın emanetçisiyiz.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Burada Davutoğlu Erdoğan’ın söylemleri üzerinden kendisinin çizdiği yol ve bıraktığı mirasa sadakatini ifade etmek için “şeref” gibi kutsal bir kavramı söylemiş. Böylece Erdoğan’ın kendilerine bıraktığı eserlere verdiği önemi ifade etmiştir.

Davutoğlu: “Hep beraber yeni Türkiye’ye ideale bundan sonra daha kararlı bir şekilde yürümek üzere Allah’a emanet olunuz. Allah yar ve yardımcımız olsun.” (Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre Konuşması, 27.08.2014, Ankara)

Davutoğlu konuşmasını bitirirken de genellikle dini hassasiyeti olan insanların kullandığı ifadelerle konuşmasını sonlandırarak dindar/muhafazakâr hassasiyeti olanlara seslenmiştir diyebiliriz.

11. ERDOĞAN VE DAVUTOĞLU'NUN KONGRE KONUŞMALARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşmaları özellikle hitabet teknikleri ve beden dili kullanımları da göz önünde bulundurularak karşılaştırılmıştır.

Konuşma Üslubu: Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşma üsluplarına değinmek gerekirse Erdoğan Cumhurbaşkanı olduktan sonra gerçekleştirdiği bu konuşmasını başbakanlık süresince çeşitli mitinglerinde kullandığı dil göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde daha “yumuşak” bir üslupta konuştuğu söylenebilir. Erdoğan'ın daha önceki konuşmalarında bu konuşmasından daha sert bir üslupla konuştuğu örnekler mevcuttur. Davutoğlu'nun üslubu da arada ses yükselmeleri olmasına rağmen son derece “yumuşak” bir tonda geçtiği söylenebilir.

Konuşma Heyecanı: Konuşmaların heyecan tonu açısından Erdoğan ve Davutoğlu'nun konuşmalarının orta düzeyde bir heyecan ile geçtiği söylenilebilir. Yine Erdoğan'ın mitinglerdeki yüksek heyecan düzeyini bu konuşmasına yansıtmadığı görülecektir.

Beden Dili Kullanımı: İlk olarak liderlerin kıyafet seçimine bakıldığında Erdoğan ve Davutoğlu'nun kırmızı kravat ve beyaz gömlek tercih ettikleri görülmüştür. Gerek Erdoğan gerekse Davutoğlu'nun “kırmızı ve beyaz” temalarını kullanmalarının Türk Bayrağı'nın renklerine atıf yaptığı düşünülebilir. Zira Ak Parti'nin kurumsal iletişim için kullandığı renkler arasında kırmızı beyaz yoktur, portakal rengi, mavi renk ve sarı renk Ak Parti'nin kurumsal iletişimde öne çıkardığı renkler olmuştur.

Erdoğan konuşması esnasında kürsünün iki yanından kavrayarak konuşmasına başlamıştır. Hatibin konuşurken kürsünün iki yanından kavraması, alana hâkimiyet duygusunun dışavurumu olarak düşünülebilir. Erdoğan konuşması esnasında ellerini olabildiğince açık bir şekilde kullanmaya özen gösterdiği görülmüştür. Beden dili açısından kişinin ellerini ve avuçlarını açık ve dinleyicilere doğru kullanmasının “benden size zarar gelmez” düşüncesinin bir göstergesi olduğu düşünülmektedir. Erdoğan konuşmasında “çok çalıştık, çok mücadele ettik” gibi ifadeleri kullanırken daha önce açık kullandığı ellerini yumruk şeklinde sıkarak kullanmıştır. Bu da konuşmasındaki ifadeyi beden dili ile desteklemesinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Davutoğlu da aynı Erdoğan gibi konuşmasına başlarken kürsünün iki yanını kavrayarak durmayı tercih etmiştir. Bu da hatibin kürsüye ve alana hâkimiyetinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Davutoğlu konuşması boyunca belli aralıklarla elini “ikaz” mahiyetinde işaret parmağı açık diğer parmaklar kapalı şekilde kullanmayı tercih etmiştir. Davutoğlu'nun Erdoğan'a nazaran ellerini daha fazla kapalı kullanmayı tercih ettiği görülmüştür.

Mekânı Kullanma Tarzı: Hem Erdoğan hem de Davutoğlu konuşmalarının belli bölümünde kürsüyü terk ederek, sahneyi geniş bir şekilde kullanma yoluna gitmiştir. Hatta Davutoğlu bu konuda Erdoğan'dan daha fazla sahneyi kullanmıştır. Beden dili kitaplarında bahsedildiği üzere bir hatibin konuştuğu mekânı, alanı geniş bir şekilde kullanması, sadece kürsüye sabitlenmiş bir şekilde konuşmaması, alanda hakimiyet kurmanın bir çabası olarak ifade edilmiştir.

Salona Soru Sorma Davranışı: Konuşmalarda Erdoğan salona ve dinleyicilere hiç soru sormazken, Davutoğlu az da olsa dinleyicilerin onayını almak gayesi ile dinleyicilere soru yöneltmiş ve tepkilerini almıştır.

Somut veya Soyut Anlatım Kullanımı: Erdoğan konuşmalarında daha fazla somut anlatım ve halk ağzını tercih ettiği söylenebilir. Davutoğlu'nun ise daha soyut anlatım içeren dolaylı anlatım yapıları kullanmayı tercih ettiği söylenebilir.

Jargon İfade Kullanımı: Erdoğan konuşmasında hiç jargon (terim anlamlı ifade) kullanmazken, Davutoğlu jargon ifadeleri zaman zaman tercih etmiştir. Bu duruma kendisinin siyasete atılmadan önce akademisyen olmasının etkisi olduğu iddia edilebilir.

Doğaçlama Konuşma: Erdoğan konuşması esnasında çok az doğaçlama yapıp genelde yazılı metinden okuma (burada prompterdan okumayı kastediyoruz) şeklinde konuşmasını gerçekleştirirken, Davutoğlu daha çok doğaçlama yapmayı tercih etmiştir. Yine Davutoğlu'nun siyaset öncesi akademisyenliğinin bu konuda kendisine yardımcı olduğu düşünülebilir.

Etken ve Edilgen Yapılı Cümle Kullanma: Erdoğan cümlelerinde daha çok etken cümle yapısı kullanırken “yaptık, başardık” v.b. Davutoğlu’nun ise daha fazla edilgen yapı “yapıldı, edildi” vb. kullandığı görülmektedir.

Ben ve Biz Yapılı Cümle Kullanma: Erdoğan konuşmasının belli bölümlerinde “biz” manasına gelen “yaptık, ulaştık” gibi ifadeler kullanırken belli bölümlerde ise ben manasına gelen “yaptım, istedim, ifade ettim” vb. kalıpları kullanmayı tercih etmiştir. Buradan Erdoğan’ın konuşmasında daha ben merkezli bir tercihi olduğunu söyleyebiliriz.

12. SONUÇ

Bu bölümde yapılan içerik analizi ve söylem analizi bulgularından yola çıkarak Erdoğan ve Davutoğlu’nun Ak Parti 1. Olağanüstü Kongre konuşmaları özelinde hitabet teknikleri, konuşma metinlerinin içinde gerek birbirlerine gerekse kamuoyuna vermek istedikleri mesajlar somut bir şekilde ortaya konulmaktadır.

Elde edilen bulguların sonuçlarını maddeler halinde özetlemek gerekirse:

- Erdoğan 10 Ağustos 2014’te halkın oyu ile Cumhurbaşkanı seçilmesine rağmen 27 Ağustos’ta Ak Parti 1. Olağanüstü kongresine katılarak gerek Davutoğlu’na gerekse rakiplerine “ben cumhurbaşkanı olsam da uğruna mücadele verdiğim Ak Parti’den kolay kopmayacağım, bu oluşumun kurucu lideri olarak parti üzerindeki tesir ve denetimim devam edecek” mesajını verdiği düşünülebilir.
- Erdoğan konuşmasının içinde açık cümlelerle Davutoğlu’nun partinin başkanlığı ve başbakanlık görevini aldıktan sonra partiyi kendi çizdiği istikamet ve hedefler doğrultusunda yönetmesi hususunda temennisi olduğunu belirtmiştir.
- Erdoğan konuşmasının satır aralarında Davutoğlu’nun delegeler ve teşkilat tarafından yüksek bir destek ile parti başkanı yapılması isteğini ifade etmiştir. Bu söylemi ile Erdoğan’ın hala parti teşkilatı üzerinde gücü olduğunu ispatlamak istediği iddia edilebilir. Söylemleri ile “Ben bu partinin teşkilatlarını yönlendirme gücüne sahibim” mesajı vermek istediği iddia edilebilir.
- Erdoğan konuşmasının satır aralarında birilerinin istediği gibi partiyi kendi başına bırakmayacağını ve Cumhurbaşkanı olduktan sonra da partisini denetleme ve yönlendirmeye devam edeceğini herkese açıklamaktadır.
- Erdoğan konuşmasında ayrıca kendi cumhurbaşkanlığının diğer cumhurbaşkanlarından farklı olacağını belirterek çeşitli etkinlikler (açılış, kutlama, törenler vb.) vesilesi ile meydanlarda olacağını ifade etmektedir.
- Davutoğlu konuşmasının farklı yerlerinde Cumhurbaşkanıya duyduğu vefa borcundan bahsetmektedir.
- Davutoğlu ayrıca Erdoğan’ın göstermiş olduğu istikamette yürümeye devam edeceğini son derece somut bir şekilde ifade etmiştir.
- Davutoğlu’nun konuşmasında Erdoğan’a “kurucu lider” vurgusu yaparak, Erdoğan’ın bu davanın değişmez lideri olduğunu ve kendisinin de bu durumu kabul ettiğini vurguladığı düşünülebilir.
1. Davutoğlu ayrıca kendisinin Erdoğan ile Cumhurbaşkanlığı makamında son derece uyum içinde çalışacağını yani kendisinin isteklerine uyum göstereceğini resmi ve gayri resmi otoritesini baştan kuvvetli bir şekilde kabul ettiğini vurguladığı düşünülebilir.
- Davutoğlu, Erdoğan ile arasını açmak isteyenlere de “bunlar nifak hareketleridir, Erdoğan ile aramıza nifak sokamazsınız” şeklinde mesajını da açık ifadelerle vermektedir.
- Davutoğlu’nun söylemlerinin geneline bakıldığında Ak Parti seçmenine ve delegelerine “merak etmeyin ben Başbakan koltuğunda otursam da Erdoğan’ın bu parti üzerindeki tasarrufları devam edecek” mesajını dolaylı olarak vermek istediği iddia edilebilir.
- Liderlik tarzları açısından değerlendirme yapıldığında; Erdoğan’ın kongre konuşması gerek kullandığı üslup gerekse söylem açısından değerlendirildiğinde liderlik türlerinden “karizmatik lider” tipine uygun söylemleri kullandığı iddia edilebilir. Söylemleri ve üslubu açısından değerlendirildiğinde Davutoğlu’nun liderlik tiplerinden “demokratik lider” tipine daha uygun söylemler kullandığı iddia edilebilir.
- Yapılan analizlerden elde edilenlere göre Davutoğlu kendi başına Erdoğan’ın olmadığı bir ortamda her ne kadar karizmatik bir lider gibi algılsa da Erdoğan’ın olduğu yerde Davutoğlu’nun bu karizmayı ve bununla gelen otoriteyi Erdoğan’a devretme eğiliminde olduğu iddia edilebilir.
- Davutoğlu kongredeki konuşması özelinde çizmiş olduğu bu görüntü ile daha çok karizmatik lider Erdoğan’ın açtığı yolu izleyen demokratik bir lider görüntüsü arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Ş., (2009). Duygusal Zeka ve Dönüşümcü, Etkileşimci Liderlik, Ankara: Nobel Yayıncılık, ss.110
- Begeç, S., (1999). Modern Liderlik Yaklaşımları Ve Uygulaması, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss. 88
- Berelson, B., (1952). Content Analysis in Communication Research, Free Press, Glencoe.
- Berberoğlu, G., (2002). “Yönetim ve Organizasyon”, 5. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, ss.285
- Bovee, C., (1993). Management, Mcgraw-Hill Inc., New York, p.476
- Çelik, H. ve ekşi, H. (2013). “Söylem Analizi”, Eğitim Bilimleri Dergisi, 27 (27), 99-117
- Çetin, N., ve Beceren, E., (2007). Lider Kişilik Gandhi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 3, Sayı 5, ss.110-132
- Çimendereli, S., (1994). “Liderlik Yaklaşımları ve Bir Araştırma”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi S.B.E, ss.23
- Davis, K., (1988). İşletmede İnsan Davranışı, 5.Baskıdan Çeviri, (Çev. Kemal Tosun, Tomris Somay, Fulya Aykar, Can Baysal, Ömer Sadullah ve Semra Yalçın), İstanbul: 3.Baskı, Yön Ajans, ss.141
- Demir, C. ve Diğ., (2011). “Liderlik Yaklaşımları ve Liderlik Tarzlarına İlişkin Bir Araştırma”, Ege Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, ss.135
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: exploring action, function and conflict in social texts. Marketing Intelligence & Planning. 14, 6, 65.
- Erçetin, Ş., (1998). Lider Sarmalında Vizyon, Ankara: Önder Matbaacılık
- Eren, E., (2001). Yönetim ve Organizasyon. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.13
- Gül, H., (2003). Karizmatik Liderlik Ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi Üzerine Aksaray ve Karaman Emniyet Müdürlüklerinde Yapılan Bir Araştırma, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Gebze, ss.9
- Koçak, A ve Arun, Ö (2006). “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”, Selçuk İletişim, 4,3, ss.21-28
- Koçel, T., (2001). İşletme Yöneticiliği. İstanbul: Beta Yayınevi, ss.576
- Krippendorff, K., (1980). Content Analysis: An Introduction to is Methodology, Sage, Beverly Hills.
- Özsalmanlı, A.Y., (2005). Türkiye’de Kamu Yönetiminde Liderlik ve Lider Yöneticilik. Manas: Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:13 ss.137-146
- Soydan, S., (1973). Klasik ve Psiko-Sosyal Yaklaşımlar Açısından Önderlik ve Uygulamaya Ait Bir Örnek, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, ss.48-69
- Şişman, M., (2002). Öğretim Liderliği. Ankara: Pegem A Yayıncılık. ss.1
- Thompson, B.L., (1998). Yeni Yöneticinin El Kitabı - 1: Yönetim Fonksiyonları, (Çev. V. G. DİKER). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Wood, L., A. & Kroger, R., O. (2000). Doing discourse analysis: methods for studying action in talk and text. Lodan: Sage
- Ak Parti 1. Olağanüstü Kongresi, 27.08.2014, Ankara Konuşma Video Bağlantısı <https://www.youtube.com/watch?v=YFS-Gdk6NeU>

EXTENDED ABSTRACT

In our work, firstly the concept of leadership was opened and what is to be understood in leadership is emphasized. Theories such as "Great Man Theory", "Theory of Properties", "Behavioral Leadership Theory" are briefly mentioned in the literature on leadership in our work. After the literature part of our study, Erdoğan and Davutoğlu's 1st Extraordinary Congress speeches were analyzed by using content analysis and discourse analysis techniques and tried to define the leadership styles through these analyzes. The concept of

leadership has passed from our language to our language, the counterpart in French is the leader, and the meaning is translated as "leader". In English, the word "leader" derived from the word "lead", which means "to lead", "lead", "guidance". According to the Turkish Language Institute, leadership is defined in three ways: a. Leader, chief b. Team or contestant at the beginning of the competition c. Personnel at the highest level of management of a particular party or organization.

The leader is the person who influences, directs, coordinates the organization in order to realize the goals of the organization(Ozs Salmanli,2005). In this definition, the importance of a leader in an institutional structure is emphasized. It is reminded that the leader is an important task in the realization of organizational goals.

Leadership is the ability to persuade people to make an effort to set goals (Davis,1988:141). In this definition we can see that your leadership is dealt with in a broader framework than organizations. It acknowledges that people who motivate people to lead their efforts towards specific goals, even if they are not in an organizational structure, are leaders.

Great Man Theory: Thinkers such as Herodotus and Tacitus, who are advocates of the Great Man Theory, have studied the different qualities that distinguish them from other people, concentrating on the great leaders as the name implies. The basic idea of the advocates of Great Man Theory; The way of being a great leader is that they inherit certain qualities. Or it could be a supernatural miracle after childhood. For example; such as the ability to hypnotize people, or the abilities that every person can not possibly do, and so on as (Cimendereli, 1994:23). Properties Theory: The vast majority of initial research on leadership has focused on individual traits and qualities. The work in this context was first carried out by Thomas Carlyle (1795-1881). Carlyle has opened the debate on the concept of "The Great Man in History," in which some people are born as leaders and their argument that they affect human history. Some studies made in the following years have contributed to the development of the Properties Theory (Ercetin, 1998:13). Behavioral Leadership Theory: The behavioral approach has entered the leadership literature on the grounds that trait theory does not illuminate many questions in the concept of leadership. Much research has been done on behavioral leadership theory. The most important of these researches are; Ohio State University leadership studies, Michigan University studies, Blake Mouton's management style matrix, Douglas Mc Gregor's X and Y theories, and Likert's system model. Types of Leadership: In this heading of the study, some types of leadership will be briefly given. Giving this information will help us to understand the leadership styles of Erdoğan and Davutoğlu which constitute the case of our work.

The types of leadership will be briefly described in the following topics:

1. Autocratic (Emissary Leader)
2. Democratic Leader
3. Humanist (Leadership Focused on Relationship) Leader
4. Charismatic Leader

Autocratic Leader: The autocratic leader is the sole authority in decision making and does not share his power with anyone else. In this behavior, the leader uses predominantly legal, compelling and rewarding power to motivate followers (Bovee and the others, 1993: 476). Democratic Leader: The style of democratic leadership has become popular in the neo-classical period, which attaches importance to human relations in government. This type of leader works not only by his own abilities, but also by consulting his subordinates and taking their ideas. The leader encourages them to participate in planning, decision-making and organizing activities because they trust their subordinates in all matters (Thompson, 1998). Humanist Leader: Humanist leaders, who often use the reward system frequently, motivate them with emotional guidance, and sometimes take their minds in the middle of the ages. They do not go to punish unless they are compulsory (Cetin and Beceren, 2007:110-132).

Charismatic Leader: The concept of charisma is the attraction of everyday use. When it comes to leadership, it creates a sense of enthusiasm, energy and motivation through the inspiration that drives them deeply into their pursuits (Demir and the others, 2011:135). Aim: It was aimed to make determinations about the leadership style of two politicians coming from the same political formation handled in the study. Scope: Within the scope of our work, the speeches of the two politicians and the body language items of the congress speeches were analyzed in the 1st Extraordinary Grand Congress held by the AK Party on August 27, 2014. Thus, the leaders were tried to be similar and not to identify their differences. Method: In our work, speeches of Erdoğan and Davutoğlu were analyzed using content analysis and discourse analysis

techniques. As a result of this analysis, it has been tried to refer to leadership characteristics as well as similar and different aspects of leaders. Findings: While analyzing the content of the speeches of Erdoğan and Davutoğlu, the words most frequently used by the two speakers in the analyzed speeches were examined and from this they tried to determine similarities and differences to each other. The words most frequently spoken in Erdoğan's speech have been the words of "us", "nation", "brother", "new", "case". When Davutoglu's speech is examined, it is seen that the most frequently used words are "us", "nation", "AK Party", "state", "salute", "new" Carefully, it will be seen that "we, the nation, the new, the AK Party" were the words that Erdoğan used most frequently in his speech. To think that this is a coincidence is against the nature of politics. Results: First of all, Erdoğan and Davutoglu's speech styles can be said to have spoken in a more "soft" style when considering the language that the Prime Minister used in his various rallies during his speech. Speech Style: It can be said that Davutoğlu's style has gone through a very "soft" tone even though there are voice increases in between. Using Concrete or Abstract Narration

It can be said that Erdoğan prefers more concrete expression and public speaking in his speeches. It can be said that Davutoğlu preferred to use indirect expressions with more abstract expression.

If we want to present the results of our work in substances:

- a. Erdoğan expressed his desire to openly talk about Davutoğlu's presidency of the party and the direction of the party in the direction of his own goals and targets after he received his post as prime minister
- b. In his speech Erdoğan also stated that his presidency would be different from other presidents and that he would be challenged with various means.
- c. In Davutoğlu's speech, Erdoğan might be accused of emphasizing that this case is the permanent leader of the case and that he accepts it as well by emphasizing the "founder leader".
- d. Davutoglu can also be considered to stress that he will work with Erdoğan in the presidential office in a very harmonious manner, that he will adapt to his wishes and accept his official and informal authority from the beginning.
- e. Regarding the style of leadership, it can be argued that Erdoğan's style in terms of the rhetoric of congressional speech, if it is evaluated in terms of discourse, falls in line with the type of "charismatic leader". When Davutoglu is evaluated in terms of discourse and style, it can be argued that leader types are more suitable than "democratic leader" type.